

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

**Δόμηση και σύγκρουση πολιτικών ταυτοτήτων στο Λύκειο: Μία
μελέτη περίπτωσης**

Φοιτητής: Ανάστου Κωνσταντίνος

Επιβλέπων Καθηγητής: Πεχτελίδης Γιάννης

Συνεπιβλέπων Καθηγητής: Μάγος Κωνσταντίνος

ΒΟΛΟΣ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ 2015-2016

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ & ΚΕΝΤΡΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»**

Αριθ. Εισ.: 14897/1
Ημερ. Εισ.: 06-03-2017
Δωρεά: Συγγραφέας
Ταξιθετικός Κωδικός: ΠΤ - ΠΠΕ
2016
ANA

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

- Σελ. 4 Ευχαριστίες
- Σελ 5 Εισαγωγή εργασίας
- Σελ 7 Κεφάλαιο Πρώτο – Θεωρητική εισαγωγή των εξεταζόμενων εννοιών
- Σελ.11 Κεφάλαιο Δεύτερο: Μεθοδολογία
- Σελ. 13 Κεφάλαιο Τρίτο: Ανάλυση Πρακτική έρευνα
- Σελ. 45 Συμπεράσματα
- Σελ. 46 Βιβλιογραφία

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέπων καθηγητή μου Γιάννη Πεχτελίδη για τη συνεργασία στην ανάπτυξη του θέματος της εργασίας. Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω τη συμφοιτήτρια και φίλη μου Ζωή Τσιάμη, για τη βοήθεια που μου παρείχε κατά τη διάρκεια της εκπόνησης της εργασίας μου.

Εισαγωγή Εργασίας

Πραγματικός χρόνος της διεξαγωγής της εργασίας είναι ο χειμώνας του έτους 2012, εν όψει πολιτικών και κοινωνικών αναταραχών λόγω της υπογραφής του δευτέρου μνημονίου στην Ελλάδα. Η λιτότητα που συνεπάγεται η ψήφιση των νέων μέτρων, οδηγεί στο ξέσπασμα μαζικών κινητοποιήσεων και στην εμφάνιση διαφόρων διαδηλώσεων πολιτικού χαρακτήρα. Οι διαδηλώσεις συνεχίζονται για αρκετό διάστημα. Συγκρούσεις και συλλήψεις αποτελούν καθημερινό φαινόμενο στις μεγαλύτερες πόλεις. Οι συλλογικές διαδηλώσεις αυξάνονται μαζικά σε όλη την Ελλάδα με βασικά αιτήματα την κατάλυση της κυβέρνησης και την έξοδο από το μνημονιακό πρόγραμμα. Ο αριθμός των συλληφθέντων αυξάνεται, όπως αντίστοιχα αυξάνονται και οι καταγγελίες για την αστυνομική βία. Διαδηλωτές υποστηρίζουν ότι οι αστυνομικοί κατά τη διάρκεια συλλήψεων τους χτυπούσαν και τους τρομοκρατούσαν για τις ιδεολογικές τους απόψεις. Δημιουργούνται άτυπα δύο στρατόπεδα στους δρόμους των πόλεων.

Σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία οι αυτοκτονίες αυξάνονται κατακόρυφα ενώ περίπου ένα εκατομμύριο Έλληνες ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας. Στην πολιτική σκηνή αρχίζουν να αναπτύσσονται δύο νέα κόμματα σαν απάντηση στις αποφάσεις της τότε κυβέρνησης. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι αναπτύσσονται δύο αντίθετα ιδεολογικά κόμματα. Το ένα (Συνασπισμός Ριζοσπαστικής Αριστεράς/ΣΥΡΙΖΑ) ανήκει στον τότε αριστερό χώρο και υποστηρικτής των αριστερών, ακροαριστερών και αντιεξουσιαστικών κινητοποιήσεων. Από την άλλη πλευρά αναπτύσσεται σαν τρίτη δύναμη στη χώρα ένα Νεοναζιστικό κόμμα (Λαϊκός Σύνδεσμος Χρυσή Αυγή) η όποια κατηγορείται ήδη για τις δολοφονίες μεταναστών αλλά και για την παρακρατικής της δράση. Παρατηρείται έτσι η άνοδος δύο αντίθετων λόγων οι οποίοι κάποια στιγμή αρχίζουν να συγκρούονται. Αμέσως αντιφασιστικά κινήματα οργανώνονται και ξεσηκώνονται σε όλη την Ελλάδα. Οι ακροδεξιές ομάδες ξεκινάνε επιθέσεις σε στέκια μεταναστών και σε κατελιμμένους χώρους. Η αστυνομία κατηγορείται ότι προστατεύει τον ακροδεξιό χώρο. Σύμφωνα με έρευνες της περιόδου, το 58% των αστυνομικών ψηφίσαν Χρυσή Αυγή. Ξεσπούν συγκρούσεις μεταξύ αντιφασιστών και ακροδεξιών. Οι συγκρούσεις πέρα από τις πορείες λαμβάνουν χαρακτήρα καθημερινού στοιχείου. Αποτέλεσμα των συγκρούσεων είναι πολλοί τραυματίες. Αποκορύφωμα των συγκρούσεων για το κίνημα αποτελεί η δολοφονία του αντιφασίστα Παύλου Φύσσα (18/9/2013) που πέφτει νεκρός σε ενέδρα ταγμάτων εφόδου της Χρυσής Αυγής με τη συνοδεία αστυνομικών (σύμφωνα με καταγγελίες). Ο δράστης Νίκος Ρουπακιάς οδηγείται στις δικαστικές αρχές. Νέες συγκρούσεις ξεσπούν κατά των μελών της Χρυσής Αυγής και της αστυνομίας. Η κυβέρνηση ξεκινά έρευνα για τη σύλληψη των εγκεφάλων των ταγμάτων εφόδου. Όλη η ηγετική ομάδα της Χρυσής Αυγής προφυλακίζεται με κατηγορίες σύστασης εγκληματικής οργάνωσης. Πριν τη δολοφονία του Παύλου Φύσσα η Χρυσή Αυγή σημείωνε ποσοστά κοντά στο 15%. Μετά τη δολοφονία το ποσοστό έπεσε στο 8%. Οι υποστηρικτές της συσπειρώθηκαν και δημιούργησαν ένα πιο συμπαγή πυρήνα. Από την άλλη, το αντιφασιστικό κίνημα βρισκόταν σε μία πλήρη συσπείρωση δημιουργώντας σταθερές δομές στην κοινωνία και προπαγανδίζοντας συνεχώς τις αντιφασιστικές του δράσεις. Στις 1/11/2013 δύο μέλη της Χρυσής Αυγής πέφτουν νεκρά στο Ν. Ηράκλειο από την

πρωτοεμφανιζόμενη τότε οργάνωση «Μαχόμενες Επαναστατικές Λαϊκές Δυνάμεις». Η αστυνομία δεν έχει στοιχεία και η υπόθεση κλείνει επ' αορίστου. Η δίκη της Χρυσής Αυγής θα ξεκινήσει δύο χρόνια μετά (Σεπτέμβριο του 2015). Οι κατηγορούντες για σύσταση εγκληματικής οργάνωσης αποφυλακίζονται και παραμένουν ελεύθεροι μέχρι σήμερα. Τον Οκτώβριο του 2015 ο αρχηγός της Χρυσής Αυγής Νίκος Μιχαλολιάκος θα αναλάβει επίσημα την πολιτική ευθύνη για τη δολοφονία του αντιφασίστα Παύλου Φύσσα.

Η εργασία αυτή, συγκροτήθηκε και πραγματοποιήθηκε μέσα σε αυτό το πολιτικό και κοινωνικό πλαίσιο και επιχειρεί να παρουσιάσει και να αναλύσει τις πολιτικές και κοινωνικές ταυτότητες που δομούνται στα πλαίσια της εφηβικής ηλικίας μαθητών Λυκείου ύστερα από την έξαρση των γεγονότων. Πιο συγκεκριμένα, εξετάζει τους τύπους κουλτούρας και υποκουλτούρας που συγκροτήθηκαν στις μαθητικές κοινότητες, με βάση πολιτικές, ταξικές, εθνικές και εθνοτικές παραμέτρους. Αποτελείται από ένα θεωρητικό μέρος, όπου παρουσιάζονται και εξηγούνται οι θεματικές και οι έννοιες που επιχειρούν να εξεταστούν εφαρμοσμένα. Κατόπιν, ακολουθεί μία πραγματοποιημένη έρευνα δια ζώσης με τους μαθητικούς κύκλους (συνεντεύξεις, παρατήρηση, καθημερινή συναναστροφή), κατά τη διάρκεια της οποίας καταγράφηκαν και αναλύθηκαν τα στιγμιότυπα της καθημερινής ζωής των μαθητών και μαθητριών που ανήκουν σε συγκεκριμένες μορφές κουλτούρας και υποκουλτούρας. Τέλος, παρουσιάζονται τα συμπεράσματα της έρευνας σε συνάρτηση με τις ανεπτυγμένες θεωρίες περί παιδικής/εφηβικής ηλικίας και το πρόσφατο κοινωνικοπολιτικό πλαίσιο, εκτός των λειτουργικών πλαισίων και στερεοτύπων που αναπαράγει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ: ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΩΝ ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΩΝ ΕΝΝΟΙΩΝ

Ορισμός παιδικής και νεανικής ηλικίας

Η παιδική ηλικία και η έννοια της νεότητας έχει κυρίως απασχολήσει τους ψυχολόγους λόγω των σταδίων ανάπτυξης και της βιολογικής ανωριμότητας των παιδιών. Λόγος πολύς όμως γίνεται και από την πλευρά των κοινωνιολόγων για την νεότητα ως μετάβασης προς την ενήλικη ζωή, ως κοινωνική δόμηση. Ο Mills (2000) συνοψίζει τον ορισμό της παιδικής ηλικίας (και συνεπώς της νεότητας) «ως κοινωνική δόμηση, αλληλένδετη με μεταβλητές όπως η φυλή, η κοινωνική τάξη, ο πολιτισμός, το φύλο και ο χρόνος» (Mills, 2000:9). Με κοινωνιολογικούς όρους – επισημαίνουν οι James & Prout «η παιδική/εφηβική ηλικία πρέπει να εξεταστεί ως «μια δυναμική κοινωνική και ιστορική κατασκευή ένα συνεχές βιώσιμο και δημιουργούμενο κοινωνικό φαινόμενο το οποίο διακρίνεται για την αξία του στο παρόν, το παρελθόν αλλά και το μέλλον»¹ Επομένως, κατά τους James & Prout η παιδική ηλικία ευρύτερα, είναι μια κοινωνιολογική μεταβλητή αλληλένδετη με παράγοντες όπως η κοινωνική τάξη, το φύλο και η φυλή.

Εδώ θα πρέπει όμως να διευκρινίσουμε τη διαφοροποίηση ανάμεσα στην έννοια της παιδικής/εφηβικής ηλικίας και την αντίληψη για αυτήν. Η έννοια της παιδικής/εφηβικής ηλικίας είναι παγκόσμια και διαχρονική ενώ οι αντιλήψεις για την αυτήν μπορεί να είναι διαφορετικές καθώς πηγάζουν από διαφορετικές ιδέες και πολιτισμούς. Στις σύγχρονες κοινωνίες οι κοινωνικοί στόχοι πραγματοποιούνται διαμέσου της κοινωνικής πολιτικής, νομοθεσίας και φορέων που διατηρούν αντιλήψεις για την παιδική ηλικία ώστε το κράτος και η κοινωνία να εξασφαλίσει στο κάθε παιδί την ομαλή του μετάβαση στον κόσμο των ενηλίκων σύμφωνα με τον αποδεκτό τύπο ενήλικα². Επομένως, οι νέοι αντιμετωπίζονται ως κοινωνικά εξελισσόμενα όντα.

Σε άλλες αναφορές, το παιδί/νέος αντιμετωπίζεται ως ανθρώπινη ύπαρξη (human being). Οι James & Prout (1990) και οι James et al (1998) υποστηρίζουν ότι τα παιδιά δεν είναι παθητικά κοινωνικά υποκείμενα αλλά ενεργά άτομα που επιδρούν στην δόμηση τόσο της δικής τους κοινωνικής ζωής όσο και των ανθρώπων γύρω τους. «Το παιδί γίνεται κατανοητό ως άνθρωπος, κοινωνική κατάσταση, ένα σύνολο αναγκών, ενεργειών, δικαιωμάτων ή διαφορών – με άλλα λόγια ένας κοινωνικά δρών» (James et al, 1998:207). «Το παιδί ενεργεί με το δικό του τρόπο, όχι απλά κατά μίμηση, αλλά ως φορέας της δικής του δόμησης, στον ίδιο βαθμό με έναν ενήλικα, υπό την έννοια της πρωτοβουλίας για δράση από προσωπική επιλογή»³. Η

¹ James & Prout, *Constructing and Reconstructing Childhood: Contemporary Issues in the Sociological Study of Childhood*, Falmer Press, 1997, pg 231

² Shamgar-Handelman, L., *To whom Does Childhood Belong?*, (ed) *Childhood Matters: Social Theory, Practice and Politics*. Aldershot: Avebury, 1994

³ Wartofsky, M. "The Child's Construction of the World and the World's Construction of the Child: From Historical Epistemology to Historical Psychology" στους Kessel, F. & Seigal, A. (ed) *The Child and Other Cultural Inventions*. New York: Praeger, 1981

παιδική ηλικία, επομένως, γίνεται αντιληπτή ως μέρος της κοινωνικής δομής επηρεασμένη και επηρεάζοντας κοινωνικές σχέσεις.

Οι σύγχρονες κοινωνιολογικές προσεγγίσεις προσπαθούν να στραφούν από την μελέτη των παιδιών ως εξελισσόμενοι άνθρωποι στην σπουδή των παιδιών σύμφωνα με τις εμπειρίες τους, κάτι που αντιτίθεται στις μετρήσεις και την αξιολόγηση μεταβατικών σταδίων και αλλαγών στο παιδί όπως πραγματοποιούσε η παραδοσιακή γνωστική ψυχολογία. Η νέα κοινωνιολογική προσέγγιση της παιδικής ηλικίας μελετά τα παιδιά ή την εμπειρία του να είσαι παιδί από την σκοπιά των παιδιών και όχι αποκλειστικά των ενηλίκων όπως έχει συμβεί ως τώρα.

Νέοι και πολιτική

Οι νέοι βλέποντας την πολιτική σαν βούρκο, που προσφέρει ευνοϊκές συνθήκες ανάδειξης σε ανθρώπους που δεν θεωρούν άξιους, νιώθουν απέχθεια, απέχουν από τα κοινά κι έτσι στερούν από την πολιτική την πολύτιμη προσφορά τους. Το πρώτο, λοιπόν, δυσάρεστο σύμπτωμα είναι η πολύ πρόωμη αποχή από τα κοινά ικανού αριθμού νέων, που δεν έχουν ακόμη ζυμωθεί και πιστεύουν «ρομαντικά» στις αρχές της αξιοκρατίας και της δικαιοσύνης. Όλες αυτές οι αρχές όμως ανατρέπονται μέσα στην ψυχή του νέου, που βλέπει την «κοινωνία των μεγάλων» να θυμίζει «κοινωνία κανιβάλων». Έτσι σε μεγάλο βαθμό οι νέοι δηλώνουν αποχή από την πολιτική και περιορίζονται στον κλειστό κύκλο των προσωπικών του ενδιαφερόντων.

Υπάρχει μια μορφή περιθωριοποίησης, η ενεργητική περιθωριοποίηση, που εκδηλώνεται με τρομοκρατικές ενέργειες. Ακτιβιστές νέοι, βλέποντας την πολιτική σαν ένα ερειπωμένο οικοδόμημα, που μέσα στα τοιχώματά του μπορούν να κυκλοφορούν άνετα μόνο άτομα του ευρύτερου πολιτικού κόσμου, παίρνουν την απόφαση να επιτεθούν στο πολιτικό σύστημα. Ο ακτιβισμός του αριστερού/ αναρχικού χώρου αναλαμβάνει την ευθύνη για την καταστροφή του υπάρχοντος πολιτικού σκηνικού. Οι νέοι αυτοί, βλέποντας να μη λειτουργεί καμιά αξία στην πολιτική, αρνούνται να κυβερνηθούν από άτομα που θεωρούν ανάξια να τους κυβερνούν και να καθορίζουν το μέλλον τους. Με τη διαφορά ότι από κάποιο σημείο και μετά ούτε και οι ίδιοι οι αμφισβητίες ξεχωρίζουν ποιοι είναι αυτοί που πραγματικά πιστεύουν στις ηθικές αξίες και ποιοι υποκρίνονται ότι τις πιστεύουν. Επιπλέον, με τη δράση τους αυτή πολλοί νέοι, ενίσχυσαν την αστυνόμευση και έδωσαν το ιδεολογικό κάλυμμα για να εμφανιστούν και φασιστικά κινήματα αμφισβήτησης. Βέβαια αυτή είναι μια δικαιολογία των κρατικών μηχανισμών προκειμένου να φέρνουν στο προσκήνιο όλο και περισσότερα μέτρα ολοκληρωτισμού και χρήσης φασιστικών-νεοφασιστικών μηχανισμών. Οι «Πανκ», οι «Χούλιγκαν», οι «Σκινχεντ» είναι νεαρά άτομα, που από μέσα τους δε λείπει η πίστη στα συγκεκριμένα ιδεολογικά ιδανικά, επειδή μεγάλωσαν σε μια κοινωνία που μιλά για ειρήνη κι εξοπλίζεται εντατικά, που μιλά για δικαιοσύνη και αδικεί συστηματικά,. Έτσι, ως λύση, για να πολεμήσουν και να απαντήσουν στη βία του κράτους, βλέπουν την αντιβία. Η αντιβία των ομάδων αυτών δεν σημαίνει αποκλειστικά χρήση βίας εναντίον των κρατικών μηχανισμών, αλλά εναντίων των κρατικών θεσμών. Χρησιμοποιώντας την κατάληψη και την αυτό-οργάνωση δημιουργούν μία δική τους κοινωνία μέσα στην ήδη υάρχουσα προκειμένου να καταφέρουν να επιβιώσουν και να προπαγανδίσουν τις απόψεις τους. Η κοινωνία αυτή συνιστά μία εναλλακτική θεσμική μορφή, η οποία ανταποκρίνεται στην ιδεολογία που αναπαράγει η εκάστοτε ιδεολογική κοινότητα των νέων

Η έννοια της υποκουλτούρας

Οι υποκουλτούρες μπορούν να γίνουν αντιληπτές με τουλάχιστον δυο τρόπους, που διαφέρουν ως προς την έμφαση τους. Ο πρώτος είναι πιο συνηθισμένος στην Πολιτική Επιστήμη και αναφέρεται στις υποκουλτούρες ως ευρείες κοινωνικές κατηγορίες που διαφοροποιούνται με τις αντιλήψεις και πρακτικές τους από το κοινωνικό σύνολο, χωρίς όμως να αποτελούν συγκροτημένες ομάδες· εδώ η έμφαση δίνεται στις διαφορές στο εσωτερικό μιας κοινωνίας. Ο δεύτερος εφαρμόζεται περισσότερο στις πολιτισμικές σπουδές και αντιμετωπίζει τις υποκουλτούρες ως συγκροτημένες ομάδες που χαρακτηρίζονται από την αίσθηση μιας κοινής ταυτότητας και της ένταξης σε αυτές· εδώ η έμφαση δίνεται στην εσωτερική συνοχή των υποκουλτουρών. Όσον αφορά τον πρώτο τρόπο, οι απαρχές του τέθηκαν ήδη από τους Almond και Verba οι οποίοι αναφέρονται σε πολιτικές υποκουλτούρες. “Εξηγήσαμε πως οι περισσότερες πολιτικές κουλτούρες είναι ετερογενείς. Ακόμα και οι πιο αναπτυγμένες συμμετοχικές υποκουλτούρες θα περιλαμβάνουν στρώματα με υποτακτική και κοινοτική κουλτούρα. Χρησιμοποιούμε τον όρο 'υποκουλτούρα' για να αναφερθούμε σε αυτά τα συστατικά στοιχεία των πολιτικών κουλτουρών” (Almond & Verba 1989:26). Αν και εδώ οι υποκουλτούρες συναρτώνται άμεσα με την τυπολογία των συγγραφέων, είναι σημαντικό πως από τις απαρχές της μελέτης της πολιτικής κουλτούρας αναγνωρίστηκε πως αυτή δεν είναι ενιαία αλλά συντίθεται από διαφορετικές υποκουλτούρες. Βέβαια η αντίληψη τους είναι πολύ περιοριστική, καθώς οι κοινωνικές διαφορές που οδηγούν στο σχηματισμό υποκουλτουρών δεν έχουν να κάνουν μόνο με τους προσανατολισμούς απέναντι στο πολιτικό σύστημα. “Το άτομο ως φορέας κοινωνικής δράσης δεν είναι μονοδιάστατο. Αντίθετα ενυπάρχει σ' αυτό ένα πλέγμα κοινωνικών θέσεων με σημείο αναφοράς τα διάφορα συστήματα κοινωνικών σχέσεων, στα οποία εμπλέκεται.. Είναι απαραίτητο μελετώντας την πολιτική κουλτούρα μιας κοινωνίας να αναφερθούμε στις κοινωνικές/ταξικές υποκουλτούρες που τη συνθέτουν, δηλαδή σε πολιτισμικά υποσύνολα που συνδέονται με την ταξική δομή και που χαρακτηρίζονται από διαφοροποιημένη πολιτική πρόσληψη και συμπεριφορά” (Παντελίδου Μαλούτα 1992:57-58). Για την μελέτη των υποκουλτουρών με αυτή την έννοια συνήθως είναι καταλληλότερη και προτιμάται η χρήση ποσοτικών ερευνών. Ο δεύτερος τρόπος δεν επικεντρώνεται σε ευρείες κοινωνικές κατηγορίες, αλλά σε σχετικά μικρές και συγκροτημένες ομάδες που συχνά βρίσκονται σε τέτοια απόσταση από τις γενικά αποδεκτές αξίες και πρακτικές που κάνουν θεαματικά αισθητή την παρουσία τους. Αυτός ο τρόπος βρήκε την καλύτερη του έκφραση μέσα από τη μελέτη των νεανικών υποκουλτουρών της μεταπολεμικής Βρετανίας όπως τους Mods, τους Teddy Boys ή τους Punks (πχ Willis 1977, Hebidge 1988, Hall & Jefferson 1996). Αυτές οι υποκουλτούρες εκφράστηκαν με τόσο εντυπωσιακό τρόπο και απασχόλησαν σε τέτοιο βαθμό τα MME και την επιστημονική έρευνα που σε κάποιες μελέτες η υποκουλτούρα έφτασε να ορίζεται με βάση αυτές. Για παράδειγμα οι νεανικές υποκουλτούρες ήταν πολιτιστικές απόπειρες προσαρμογής των νέων στις μεταβαλλόμενες κοινωνικές συνθήκες· έτσι η υποκουλτούρα θεωρείται ως ένας συμβιβασμός ανάμεσα σε δυο αντιφατικές ανάγκες: την ανάγκη [των νέων] να δημιουργήσουν και να εκφράσουν μια αυτονομία και μια διαφοροποίηση από

τους γονείς και την ανάγκη να συντηρήσουν τις γονεϊκές ταυτόσεις. Φυσικά αυτός ο τρόπος δεν περιορίζεται στις νεανικές υποκουλτούρες, αλλά αναφέρεται σε οτιδήποτε είδους υποκουλτούρες συγκροτούν σχετικά συνεκτικές ομάδες με αίσθηση ένταξης σε αυτές (πχ οι υποκουλτούρες των χούλιγκανς ή των εργαζόμενων σε μια συγκεκριμένη επιχείρηση). Η μελέτη τέτοιου είδους υποκουλτουρών συνήθως γίνεται με ανθρωπολογικές μεθόδους, όπως με συμμετοχική παρατήρηση. Αυτοί οι δυο τρόποι προσέγγισης των υποκουλτουρών δεν είναι αλληλοαποκλειόμενοι, αλλά αναφέρονται σε διαφορετικού είδους υποκουλτούρες. Θα μπορούσε να υποστηριχθεί πως πρόκειται για διαφορά κλίμακας: ο πρώτος τρόπος βασίζεται σε κεντρικές κοινωνικές διαιρέσεις όπως αυτές που προκύπτουν με βάση την τάξη, το φύλο, τη φυλή ή την ηλικία, οι οποίες μάλιστα αλληλοτέμνονται, και ο δεύτερος επικεντρώνεται στο μικρότερο δυνατό σύνολο που μπορεί να μελετηθεί.

Η χρήση ενός από τους δύο τρόπους εξαρτάται από τις προθέσεις κάθε έρευνας, καθώς και από την επιστημονική παράδοση απ' όπου προέρχεται ο κάθε ερευνητής ή ερευνήτρια. Στην παρούσα έρευνα η έννοια της υποκουλτούρας χρησιμοποιείται κυρίως με τον πρώτο τρόπο, καθώς ο στόχος είναι ο εντοπισμός και η μελέτη των μεγάλων, κεντρικών πολιτικών και πολιτιστικών συστημάτων της ελληνικής κοινωνίας. Βέβαια αυτό δεν σημαίνει πως αυτές οι υποκουλτούρες θεωρούνται ομοιογενείς, ούτε πως στο εσωτερικό τους δεν υπάρχουν διακριτές και συνεκτικές υποκουλτούρες με τη δεύτερη έννοια.

Οι υποκουλτούρες που συγκροτούνται στις νεανικές κοινότητες, λαμβάνουν χώρα και στο πολιτικό πλαίσιο –όπως θα δούμε στην εργασία αυτή. Σχηματίζονται ετεροτοπικές μορφές πολιτικής, εθνοτικής και ταξικής μορφής, οι οποίες φυσικοποιούνται διαχωρίζουν τις κοινότητες των νέων βάσει ιδεολογίας. Παρακάτω θα δούμε ζωντανά παραδείγματα από συνεντεύξεις μαθητών και μαθητριών που, στην προσπάθειά τους να συσπειρωθούν υπό μία νέα, ριζοσπαστική σκοπιά των κυρίαρχων πολιτικών και κοινωνικών δεδομένων, συγκροτούν διάφορους τύπους υποκουλτουρών, προσδίδοντας κυρίως πολιτική και κοινωνική χροιά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ: ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Στο κεφάλαιο αυτό θα προσπαθήσω να περιγράψω και να αναλύσω διάφορα γεγονότα τα οποία δείχνουν ότι τα παιδιά και γενικότερα οι νέοι έχουν την ικανότητα να σκέφτονται πολιτικά και να συγκροτούν πολιτικές ταυτότητες παρεμβαίνοντας ενεργητικά στην κοινωνική πραγματικότητα.

Συγκεκριμένα, θα παραθέσω γεγονότα και αποσπάσματα συνεντεύξεων τα οποία αποτυπώνουν αυτό που υποστηρίζω. Σε κάθε περίπτωση τα ονόματα είναι ψεύτικα. Επίσης στις συνεντεύξεις δεν υπήρχε μαγνητοσκόπηση παρά μόνο μαγνητοφώνηση. Οι συνεντεύξεις είναι προσαρμοσμένες και επεξεργασμένες καθώς διακοπτόταν αρκετά και δεν έβγαζαν νόημα οι περισσότερες χωρίς επεξεργασία και αρκετό συμμάζεμα. Κάποια κομμάτια τους παρουσιάζονται λίγο παραλλαγμένα λόγω λεξιλογίου και συνεχόμενων παύσεων. Οι συνεντεύξεις ξεκίνησαν τρεις μήνες αφού ξεκίνησα να παρακολουθώ σε καθημερινή βάση τα μαθήματα του λυκείου που επέλεξα. Στα υπόλοιπα σχολεία, έπαιρνα σχεδόν αμέσως συνεντεύξεις, καθώς δεν μου επιτρεπόταν να παρίσταμαι την ώρα του μαθήματος. Ακόμα όμως και σε αυτές τις περιπτώσεις περνούσα αρκετό χρόνο, με τα παιδιά και εκτός σχολείου. Λόγω του νεαρού της ηλικίας μου δεν φαινόταν περίεργο στα παιδιά να βγαίνουμε μαζί. Η μελέτη έγινε σε μία από τις μεγαλύτερες πόλεις της Ελλάδας, και οι μαθητές που συμμετείχαν στην έρευνα είναι από 5 διαφορετικά σχολεία. Η μελέτη διήρκησε 1 χρόνο και τρεις μήνες. Αρχικά χρειαζόμουν άδεια για να βρίσκομαι μέσα στα σχολεία την ώρα του μαθήματος. Και αυτός ήταν ένας λόγος που δεν κατάφερα να έχω πρόσβαση στα περισσότερα σχολεία. Τελικά όμως ήρθα σε επικοινωνία με τον διευθυντή του σχολείου που παρακολουθούσα εννιά μήνες και μετά από συζήτηση κατάφερα να πάρω την άδεια του για να ξεκινήσω τη μελέτη. Οι περισσότεροι μαθητές στην αρχή ήταν επιφυλακτικά και δεν κάνανε ανοιχτές συζητήσεις μαζί μου. Για αυτό άρχισα να βγαίνω μαζί τους και να μπαίνω στην καθημερινότητά τους. Στην αρχή νόμιζαν ότι με είχε στείλει ο διευθυντής του σχολείου για να παρακολουθώ τις κινήσεις τους και να δίνω μετά αναφορά για τους καπνιστές ή τους "άτακτους" μαθητές. Με το πέρασ του πρώτου μήνα όμως και μετά από αρκετές κοινές εξόδους που είχαμε άρχισαν να με εμπιστεύονται και να μιλάνε περισσότερο μαζί μου, για τις πολιτικές τους ιδέες, τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν σαν έφηβοι, για τη σχέση τους με την οικογένεια τους. Αξιοπερίεργο ήταν το γεγονός ότι όταν οι συζητήσεις μας ήταν πολιτικές οι ακροδεξιόι μαθητές θεωρούσαν πως είμαι αναρχικός και οι αναρχικοί μαθητές ακροδεξιός (λόγω της θέσης μου άλλωστε δεν θα μπορούσα εγώ να τοποθετηθώ πολιτικά καθώς δεν ήθελα να επηρεάσω τη συζήτηση) και νομίζανε πως ήθελα να τους στιγματίσω. Οι μαθητές ήταν ηλικίας 15-18. Ιδιαίτερα προβλήματα δεν αντιμετώπισα αν και υπήρξαν φορές που φοβήθηκα μην μπλέξω όταν για ένα διάστημα έβγαίνα με παιδιά που ανήκαν σε κάποιες «συμμορίες» που πουλούσαν ναρκωτικά. Τα βασικότερο πρόβλημα ήταν ίσως η καχυποψία κάποιων παιδιών η οποία όμως με τον καιρό σταματούσε να υπάρχει και τα παιδιά με εμπιστεύονταν σε ένα μεγάλο βαθμό χωρίς όμως να με αφήνουν να τους φωτογραφίζω ή να τους ηχογραφώ. Υπήρχαν άτομα τα οποία δεν είχαν αντίρρηση με τις ηχογραφήσεις και μου επέτρεψαν να τους ηχογραφήσω. Επέλεξα το συγκεκριμένο σχολείο γιατί γνώριζα κάποιους καθηγητές από όταν ήμουν μαθητής σε αυτό και κατάφερα να πάρω πιο εύκολα άδεια για να παρακολουθήσω τα μαθήματα. Ούτε στους καθηγητές ούτε στους μαθητές είπα τον πραγματικό λόγο της μελέτης μου. Υποστήριζα απλώς ότι παρακολουθώ τον τρόπο που λειτουργούν τα σχολεία στην Ελλάδα και τον τρόπο που γίνονται τα μαθήματα. Οι συνεντεύξεις στην αρχή ήταν ομαδικές, και μιλούσα με όλα τα παιδιά. Με το πέρασ του χρόνου επέλεξα τα άτομα που θα επικεντρωθώ περισσότερο. Τα επέλεξα με βάση την εμπιστοσύνη που μου έδειχναν, τις ιδέες τους και τη συνέπεια που έδειχναν σε αυτές αλλά και τη

συμπεριφορά τους. Αρκετές φορές χρειάστηκε να είμαι αρκετά προσεκτικός καθώς με υποπεύονταν κάποια παιδιά. Παρόλα αυτά, επειδή απαιτούνταν αρκετά στοιχεία και πληροφορίες προσπαθούσα να αποκτώ την εμπιστοσύνη τους και να μου επιτρέπουν να τους παρακολουθώ και να μιλώ μαζί τους. Αυτό βέβαια χρειαζόταν αρκετό χρόνο και υπομονή. Δεν ήταν πάντα επιτυχημένη οποιαδήποτε προσπάθεια. Χωρίζοντας τους σε ομάδες για να είναι πιο εύκολη η ταξινόμηση των πληροφοριών άρχισα να μελετάω και να ταξινομώ τα στοιχεία ανάλογα με την πολιτική ταυτότητα που αναπτύσσει το κάθε παιδί και στη συνέχεια συνέκρινα επιμέρους έννοιες όπως θρησκεία, σεξ, βία, συνήθειες και φύλο. Τα άτομα που πήρα συνέντευξη και ηχογραφήθηκε ήταν 25. Οι συνεντεύξεις όμως συνολικά άγγιξαν τις 42. Θα ήθελα να σημειώσω ότι σε αρκετές περιπτώσεις αναγκάστηκα να αλλάζω στάση και να προσαρμόζομαι προκειμένου να γίνω αποδεκτός από διάφορα άτομα. Υπήρξαν στιγμές που αναγκαστικά έπρεπε να φανώ φίλος των απόψεων των παιδιών προκειμένου να μου μιλήσουν περισσότερο ή να συμμετέχω ,σαν παρατηρητής πάντοτε, σε δράσεις μαζί τους όπως π.χ. με τη συμμορία την οποία μελετούσα. Η έρευνα γίνεται προκειμένου να χρησιμοποιήσω τα στοιχεία για να βγάλω κάποια συμπεράσματα και όχι για να τα χρησιμοποιήσω εναντίον προσώπων.

Βασικός στόχος της εργασίας μου είναι να δείξω τον τρόπο που τα παιδιά κατασκευάζουν μια πολιτική ταυτότητα
Αρχικά θα ήθελα να διευκρινίσω πώς τα παιδιά δημιουργούσαν ομάδες (παρέες) με βάση την ιδεολογία τους και τα πιστεύω τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΡΕΥΝΑΣ

Πολιτική και υποκοουλτούρες

Τα παρακάτω αποσπάσματα, φανερώνουν τις διαφορές στην ιδεολογία και τα πολιτικά στοιχεία που αντιπροσωπεύει κάθε τύπος υποκοουλτούρας που εξετάζω.

Ακολουθεί συνέντευξη..

Η συνέντευξη έγινε στο σχολείο στην αίθουσα του καπνιστήριου, με ένα μαθητή της 2ας λυκείου. Οι γονείς του εργάζονται και οι δύο. Ο πατέρας τους είναι δάσκαλος και η μάνα του δημόσιος υπάλληλος

Εγώ: Κάνεις παρέα με παιδιά τα οποία έχουν διαφορετική άποψη από σένα;

Δ.: Ε... συνήθως δεν κάνω γιατί εκεί που πάω, πάμε μόνο εμείς (σ.σ. αναρχικά στέκια) και δεν έρχονται άλλοι... μια φορά ήρθε ένας κνίτης αλλά μας έσπασε τα νεύρα και τον διώξαμε...

Εγώ: Έχεις θέμα δηλαδή;

Δ.: Όχι δεν έχω θέμα... καλά δεν θα βγω και με χρυσαυγίτη... οι τύποι είναι ηλίθιοι, τους λες κάτι και γκαρίζουν σαν τα ζώα.... είναι μαλάκες ρε συ.... Έρχονται και σε βαράνε χωρίς λόγο γαμώ το μουνί της μάνας τους οι γαμημένοι επειδή τους στέλνουν τα άλλα ζώα μέσα από το κόμμα... είχανε και τα γραφεία τα κωλόζωα.... γάμησε με ρε με τους μαλάκες...

Βέβαια υπάρχουν και τα παιδιά τα οποία αν και η ιδεολογία τους ή ακόμα και το κόμμα τους δεν τους "επιτρέπει" να συναναστρέφονται με άτομα διαφορετικής πολιτικής ταυτότητας αυτά δεν πτοούνται από το να κάνουν παρέα ακόμα και με άτομα από αντίθετης πολιτικής ιδεολογίας

Εγώ: Δεν έχεις φίλους που να έχουν διαφορετική πολιτική αντίληψη από σένα;

Φ: Ε βασικά έχω αλλά όχι χρυσαυγίτες... οι περισσότεροι δεν είναι γραμμένοι στην κνε.. με λίγα άτομα κάνω παρέα από την κνε και συνήθως αν έχουν καμία πορεία ή εξόρμηση και αφισκοκολλήσεις...

(Τον ίδιο τον συνάντησα τυχαία έξω με ένα από τα παιδιά-μέλη της χρυσής αυγής να τρώνε σε γνωστό σημείο της πόλης με τις κοπέλες τους. Το συγκεκριμένο παιδί μάλιστα είχε κατηγορηθεί για εμπρησμό τράπεζας μαζί με άλλα δύο μέλη της οργάνωσης και οι γονείς του είχαν συλληφθεί για παράνομη κατοχή όπλων).

Εγώ: Επ τι κάνεις εδώ;

Φ. : Καλά (γέλια). Τρώμε εδώ χαλαρά

Τα περισσότερα παιδιά ομαδοποιούνταν με βάση τις απόψεις τους. Σίγουρα συναναστρέφονταν και με παιδιά διαφορετικών απόψεων οι οποίες όμως δεν απέκλιναν πολύ από τις δικιές τους και μπορούσαν να συνεννοηθούν σε περισσότερα πράγματα. Αξιοσημείωτη είναι η τάση παιδιών του ακροδεξιού χώρου οι οποίοι αν και είναι εναντίον των μεταναστών παρόλα αυτά δεν πτοούνται να διακινούν ακόμα και ναρκωτικά με τη βοήθειά τους.

Μαθητής της 3^{ης} λυκείου, συνέντευξη στο καπνιστήριο του σχολείου, ο πατέρας του άνεργος και η μητέρα του δουλεύει σε μαγαζί παπουτσιών ως πωλήτρια.

Εγώ: Τι υποστηρίζεις;

Π. Κοίτα δεν υποστηρίζω κανένα κόμμα αν και μ'αρέσει η χρυσή αυγή. Είναι αλάνια τα άτομα (γέλια)

Εγώ: Λες να ρίξουν και ζύλο;

Π.: Εσύ τι λες; Θα τους σπάσουν...για αυτό τους υποστηρίζω

Εγώ: Σου τη σπάνε και οι μετανάστες;

Π.: Εεεε οι περισσότεροι είναι μαλάκες,πλακώνονται όλη την ώρα

(Η συζήτησή μας έβαινε καλώς μέχρι που κάποια στιγμή)

Εγώ: Ναρκωτικά κάνεις;

Π.: χαχαχαχα εεεε κανα μπάφο που και που...στρίβω κανένα. Ε, όταν είμαι με παρέα για πλάκα

Εγώ: Έχεις τώρα μαζί σου;

Π.: (ανοίγει την τσέπη του μπουφάν) Να (γέλια), μεταξύ μας όμως. Μη το γράψεις... βασικά μη βάλεις το όνομά μου (γέλια)

Εγώ: Από πού το παίρνεις;

Π.: Από κάτι αλάνια. Είναι καμία δεκαριά, κάνουν και εμπόριο όπλων με τον Χ (μέλος χρυσής αυγής). Κόκα μανιτάρια κ.τ.λ. Είχα πλακωθεί και μια φορά και με βοήθησε.

Εγώ: Καλά αυτός δεν είναι χρυσαυγίτης;

Π.: Ε σιγά, δεν είναι φίλοι.. Βγάζει λεφτά όμως. Είναι δύο Αλβανοί, ένας από Ρουμανία και κάτι άλλοι Έλληνες...δεν θυμάμαι... καλά μην πεις τίποτα είναι μαλάκες αυτοί.. αλλά να μου πεις ποιος θα την διαβάσει την εργασία σου (γέλια)

Εντύπωση μου προκάλεσε και η συζήτηση που είχα με έναν άλλο χρυσαυγίτη
Οι γονείς του εργάζονται και οι δύο στο δήμο σαν δημόσιοι υπάλληλοι.

Β.: Βλέπεις εδώ;

Εγώ: Ναι τι;

Β.: Εδώ έχουν όπλα...τα χω δει.

Εγώ: Οι μπάτσοι δεν το ξέρουν;

Β.: Δεν ξέρω, μην πεις τίποτα.

Εγώ: Όχι ρε μεταξύ μας

Σε συζήτηση μία άλλη μέρα με το ίδιο άτομο

Εγώ: Ξύλο παίζεις;

Β.: Ε άμα κανένας Αλβανός βρῖσει την πατρίδα μου, τη σημαία μου ή την οικογένειά μου

Εγώ: Πατρίς, θρησκεία, οικογένεια;

Β.: Ε έτσι. Είμαστε ανώτεροι. Ειδικά οι Αλβανοί το χουν στο DNA τους, την εγκληματικότητα. Δεν είναι τυχαίο που οι περισσότεροι είναι εγκληματίες. Είμαστε ανώτεροι. Έχουμε τον πιο παλιό πολιτισμό και εμείς δώσαμε σε όλους τα μαθηματικά τη γλώσσα.

Εγώ: Δεν είσαι ναζί;

Β.: Κοίτα δεν είμαστε ναζί σίγουρα όχι. Τους πονάει που είμαστε ψηλά σε ποσοστά και κάνει κρύο εκεί που είμαστε...εθνικιστές είμαστε...υπεράνω όλων η πατρίς. Το λέει και δω (δείχνοντας την μπλούζα του), θα έρθουμε και η γη θα τρέμει.

Επιπλέον ειδικά οι μαθητές – χρυσαυγίτες έχουν ένα συγκεκριμένο τρόπο σκέψης. Έχουν πάντα μια παρέα που ηγούνται και μπλέκουν πάντα σε καβγάδες. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι περισσότεροι από αυτούς δεν είχαν καμία ιστορική ή πολιτική γνώση και βασίζονταν στην περί σιωνιστών συνομοσία (σ.σ. ότι θέλουν να κυριαρχήσουν στον κόσμο και να κάνουν κακό στους Έλληνες). Επιπλέον στην βασική τους θεωρία είχαν τον Χίτλερ σαν μια πολύ σημαντική προσωπικότητα που σε καμία περίπτωση δεν ήταν παρανοϊκός εκτός από κάποιες ορισμένες περιπτώσεις που σχετίζονται με κάποια ακραία αποδεδειγμένα εγκλήματα (π.χ. ολοκαύτωμα). Στις περισσότερες περιπτώσεις θεωρούσαν όποια επίθεση προς το Χίτλερ προβοκατόρική και κατηγορούσαν κυρίως τους υπόλοιπους συμμαθητές τους ότι είναι ομορτουμιστές

και ρεβιζιονιστές ενώ η χρυσή αυγή δεν είναι τίποτα από τα δύο. Σημαντικό επίσης είναι το γεγονός ότι δεν δέχονταν το δημοκρατικό πολίτευμα ως το σωστό πολίτευμα καθώς θεωρούσαν πως «κάποιος πρέπει να μας οδηγήσει γιατί αλλιώς θα έρθουν τα κομούνια και θα καταστρέψουν τα πάντα». Βέβαια σε καμία περίπτωση δεν είχαν διαβάσει άλλες ιδεολογίες πέρα από αυτήν του εθνικοσοσιαλισμού που διδάσκονταν στις συγκεντρώσεις που είχαν στα γραφεία του κόμματος αλλά και αργότερα στα σπίτια που συγκεντρώνονταν καθώς τα γραφεία έκλεισαν αφού βρέθηκαν μέσα όπλα (!). Εντύπωση προκαλεί επίσης ότι τα μέλη της χρυσής αυγής γράφουν άτομα εν αγνοία τους στα καταστατικά του κόμματος για να μπορούν να δικαιολογούν τα ποσά που βγάζουν. Υπάρχει πιθανότητα να μην ισχύει αλλά σε κάθε περίπτωση προκαλεί έκπληξη κάτι τέτοιο καθώς αν συμβαίνει θα έπρεπε να επέμβει η δικαιοσύνη. Βέβαια αυτό το υποστήριξε παιδί το οποίο ήταν χρυσαυγίτης, οπότε σε κάθε περίπτωση θα έχει κάποια βάση.

A.: Ρε γράφουμε γενικά άτομα που δεν τα ξέρουμε κιόλας...

Εγώ: Που ξέρεις;

A.: Μου το 'πε ένας φίλος μου που είναι μέσα, μέλος δεν γίνεσαι έτσι απλά. Πρέπει να περάσεις πολλά στάδια και αν είσαι έμπιστος... δεν βάζουμε όποιον να ναι.

Εγώ: Και πώς γράφετε όποιον να ναι; Δεν είναι παράνομο;

A.: (γέλια) Είναι, αλλά σιγά μη το μάθει κανένας. Κάτι για την εφορία το κάνουμε, γιατί το κράτος μας έχει βάλει στο μάτι και θέλει να μας διαλύσει.

Το μανιφέστο της χρυσής αυγής ήταν ξεκάθαρο άλλωστε για τους μαθητές. Αυτό άλλωστε προκύπτει και από τα λεγόμενα των μαθητών. Σε κάθε ευκαιρία προέβαλαν και εκθειάζαν τη χρυσή αυγή και την αυστηρότητα που δείχνει αυτή η οργάνωση. Τυφλή υπακοή στις εντολές των ανωτέρων τους. Τα παιδιά αρχικά πήγαιναν και βοηθούσαν. Στη συνέχεια έπρεπε να αποδείξουν ότι αξίζουν και ότι μπορούν να τους εμπιστευτούν οι επικεφαλής τους. Στρατολογούσαν συμμαθητές τους λέγοντας τους για τις αλύτρωτες πατρίδες και τη μεγάλη Ελλάδα. Βέβαια όπως ανέφερα πιο πάνω, οι ιστορικές τους γνώσεις ήταν ελλιπείς έως μηδαμινές.

Το συγκεκριμένο παιδί δεν ήθελε να μου πει τη δουλειά των γονιών του αλλά από ότι πληροφορήθηκα από τους γνωστούς τους ο πατέρας του είναι μανάβης και η μάνα του δεν εργάζεται.

Εγώ: Ποιος είναι το ίνδαλμά σου;

Δ: Ο Μέγας Αλέξανδρος και ο Κολοκοτρώνης

Εγώ: Γιατί;

Δ: Ε γιατί ήταν ήρωες

Εγώ: Γιατί τι κάνανε;

Δ: Απελευθέρωσαν την Ελλάδα

Εγώ: Ο μέγας Αλέξανδρος έκανε επεκτατικούς πολέμους προς τους Πέρσες

Δ: Ε ναι καλά τους έκανε, αφού μας έκαναν πόλεμο και αυτοί. Στις Θερμοπύλες.

Εγώ: Που αλλού έγιναν μάχες ξέρεις;

Δ: Ε, δεν θυμάμαι... Εεε νομίζω... όχι δεν θυμάμαι (γέλια)

Εγώ: Κάποιον άλλο δεν έχεις σαν ίνδαλμα; Π.χ. τον Αττίλα που ήταν επίσης σπουδαίος στρατηλάτης;

Δ: Ε, όχι δεν τον ξέρω. Κοίτα και ο Χίτλερ ήταν σπουδαίος, αν δεν έκανε όλα αυτά τα εγκλήματα... κάποια από αυτά. Βασικά για τους Εβραίους είχε δίκιο.

(αργότερα στη συζήτηση)

Εγώ: Πιστεύεις στο Χριστιανισμό;

Δ: Ναι, βέβαια, πατρίδα, θρησκεία οικογένεια

Εγώ: Μα αφού ο Χριστός ήταν Εβραίος

Δ: Ε, εντάξει δεν ξέρω δεν είμαστε σίγουροι. Μπορεί να είναι και προβοκάτσια των Εβραίων

Εγώ: Αφού οι Εβραίοι δεν τον δέχτηκαν σαν σωτήρα τους.

Δ: Ε, δεν ξέρω δεν μπορώ αν σου πω.

Εγώ: Να σε ρωτήσω, Ξέρεις τι σημαίνει προβοκάτσια γιατί μου το λένε πολλοί στις συνεντεύξεις.

Δ: Ε, όταν λες κάτι που δεν ισχύει. Αυτό νομίζω, ή κάτι τέτοιο τουλάχιστον

Επιπλέον θα ήθελα να παραθέσω ένα από τα τραγούδια που άκουγε το συγκεκριμένο παιδί. Το τραγούδι λέγεται «Αουσβιτς» και το τραγουδάει ο βουλευτής της χρυσής αυγής Ματθαίοπουλος μαζί με το συγκρότημα Πογκρόμ.

«Γ... τον Βίζενταλ / γ... την Άννα Φρανκ/ γ...ται κι όλη η φυλή του Αβραάμ / Τ' αστέρι του Δαβίδ με κάνει να ξερνάω / αχ, το Άουσβιτς, πόσο το αγαπάω! / Ρε κ...Εβραίοι δεν θα σας αφήσω / στο τείχος των Δακρύων θα 'ρθω να κατοικήσω / Juden Raus! Καίγομαι στο Άουσβιτς...»

Επιπλέον σημαντικό για την εικόνα ενός χρυσαυγίτη μαθητή ήταν να μπορεί να δέρνει όταν χρειαστεί καθώς όπως έλεγαν «μερικοί πούστηδες θέλουν πολύ ξύλο και θα στρώσουν». Αξίζει να σημειωθεί ένα περιστατικό που συνέβη σε συζήτηση μου με έναν από τους χρυσαυγίτες μαθητές που πέταξαν την μολότοφ στην τράπεζα Κύπρου. Το ύφος του καθ' όλη τη διάρκεια της συνέντευξης ήταν προκλητικό απότομο και κοφτό θέλοντας μάλλον να δείξει «πόσο νταήδες είναι στη χρυσή αυγή» Η τάση των παιδιών που ανήκαν στη χρυσή αυγή να δείχνουν άντρες μπλέκοντας συνέχεια σε φασαρίες και βρίζοντας ανοιχτά οτιδήποτε δεν συμφωνούσαν ήταν συχνό φαινόμενο. Προσπαθούσαν αν δημιουργήσουν ένα μάτσο ανδρισμό προκειμένου αν δείχνουν σκληροί και τρομακτικοί όπως μου είπε κάποιος για να «ψαράνουν οι άλλοι όταν μπαίνουν για ξύλο»

Το παρακάτω παιδί ανήκει σε μία πλούσια οικογένεια του Βόλου. Οι γονείς τους διατηρούν μαγαζί σε κεντρικό σημείο της πόλης με ορειβατικά είδη.

Εγώ: Είσαι εθνικιστής δηλαδή;

Ο: Ναι

Εγώ: Έχεις τη σβάστικα τατουάζ όπως μου είπαν οι άλλοι ή παραμύθια τους λες;

Ο: Τραβάς κανένα ζόρι;

Εγώ: Όχι το λέω γιατί εγώ την έχω

Ο: Είσαι δικός μας και συ ρε; Για να δω

Εγώ: Το πίστεψες ε (γέλια); Όχι, ψέματα σου είπα

Ο: Και που είναι το αστείο με τη σβάστικα; Καλά τα έκανε τα μουνόπανα ο Χίτλερ

Εγώ: Ο παππούς σου ήταν ταγματσαφάλης να φανταστώ ε;

Ο: Ναι, νομίζω

(κάπου εκεί έχασα την ψυχραιμία μου)

Εγώ: Και δεν ντρέπεσαι για αυτό; Εγώ θα ντρεπόμουν να το λέω

Ο: Είσαι μαλάκας ε; Α γαμήσου, δεν σου λέω τίποτα άλλο

Η συζήτησή μας διήρκεσε μία ώρα αλλά δε με άφησε να ηχογραφώ καθώς φοβόταν μη το χρησιμοποιήσω εναντίον του. Μεταξύ άλλων μου εξύμνησε το Χίτλερ, τη σβάστικα ,την Ελλάδα καθώς και υποστήριξε ότι είναι καθαρόαιμος Έλληνας και όχι “μπασταρδεμένος”. Και φυσικά δεν ήθελε τους μετανάστες. Σύμφωνα βέβαια με μαρτυρίες παιδιών, το συγκεκριμένο άτομο προωθούσε ναρκωτικά καθώς και έκανε χρήση (αντίθετο για το κόμμα της χρυσής αυγής αυτό) με μετανάστες καθώς και εμπόριο όπλων. Το παιδί αφού συνελήφθη και οδηγήθηκε στον ανακριτή του επετράπη να πληρώσει και να βγει καθώς έχει αρκετά χρήματα. «Σε βάρος τους έχει ασκηθεί ποινική δίωξη για κατοχή από κοινού εκρηκτικών υλών,

έκρηξη από κοινού, διακεκριμένη περίπτωση φθοράς από κοινού πράγματος ιδιαίτερα μεγάλης αξίας που βρίσκονταν σε δημόσιο χώρο με έκρηξη, από περισσότερους από δύο, που ενήργησαν με καλυμμένα τα χαρακτηριστικά των προσώπων τους, παράνομη οπλοκατοχή από κοινού και κατά μόνους για τον πρώτο και τον τρίτο και παράνομη οπλοφορία από κοινού». (<http://www.tovima.gr/society/article/?aid=504885>) Τα υπόλοιπα άτομα δεν ξέρω αν αποφυλακίστηκαν.

Συγκριτικά με τους χρυσαυγίτες μαθητές οι υπόλοιποι που υποστήριζαν μία εναλλακτική ή αναρχική ιδεολογία είχαν περισσότερες γνώσεις καθώς ήταν πιο ανοιχτοί και δεκτικοί. Αξιοσημείωτο είναι ότι οι περισσότεροι μαθητές που είχαν διαβάσει το *Mein Kampf* (Ο Αγών μου) ήταν μαθητές με αριστερή ιδεολογία καθώς μόνο ένας μαθητής μέλος της χρυσής αυγής το είχε διαβάσει και αυτό όχι ολόκληρο αλλά κάποια αποσπάσματα μέσω ίντερνετ. Χαρακτηριστική είναι η δήλωση ενός μαθητή της δευτέρας λυκείου ο οποίος υποστήριζε τη Ν.Δ. *Μάλλον σαν καλός πολίτης που ήθελε να είναι με τις μόνες του ασχολίες να είναι τα κλαμπ, οι καφετέριες, τα ποπ κομμάτια και μία κοπέλα που τον έφτυνε*, μου απάντησε σε ερώτηση για το αν είχε να διαλέξει ανάμεσα στη χρυσή αυγή και σε ένα αριστερό κόμμα τι θα διάλεγε. Μου είπε τη χρυσή αυγή με σιγουριά αλλά μετά που τόνισε πως «θα το έκανε επειδή δεν πάει τους κομμουνιστές» Βέβαια όταν από περιέργεια τον ρώτησα το λόγο, είπε πως «ο παππούς του ήταν δεξιός και τους πολέμησε».

Το ντύσιμο των περισσότερων μαθητών χρυσαυγιτών (δέκα ήταν οι μαθητές που δήλωναν ανοιχτά ότι συμμετέχουν στη νεολαία της χρυσής αυγής) ήταν αρκετά ιδιαίτερο και διαφορετικό από των υπόλοιπων παιδιών (παντελόνια παραλλαγής, μπότες αλα βέρμαχτ και μπλούζα μαύρη της χρυσής αυγής με μπουφάν fly δεκαετίας '80 θυμίζοντας skinhead). Βέβαια αυτό τον κώδικα ντυσίματος δεν τον ακολουθούσαν όλοι οι μαθητές χρυσαυγίτες αλλά το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών. Θα έλεγα πως δεν προκαλούσαν με τη συμπεριφορά τους παρά μόνο όταν βρίσκονταν όλοι μαζί γιατί «που να φορέσουν τη μπλούζα και να κυκλοφορήσουν στην πόλη μόνοι τους». «Θα μας πιάσουν οι άπλυτοι και θα μας δείρουν», έλεγαν, «ενώ αν είμαστε πολλοί, τότε δεν μιλάνε οι πούστηδες».

Αξίζει να σημειωθεί το επιχείρημα ενός χρυσαυγίτη μαθητή όταν τον ρώτησα γιατί να φύγουν μόνο οι μετανάστες και όχι και οι κακοί Έλληνες που κάνουν κακό στη «χώρα που γέννησε τον πολιτισμό», όπως περηφανευόταν.

Τ: Πιστεύω πως πρέπει να φύγουν οι μετανάστες γιατί είναι παράνομοι ενώ οι Έλληνες μπορούμε να κάνουμε ό,τι θέλουμε. Στην έδρα μας είμαστε.

Αυτή ήταν η απάντηση του για να έρθει η πληρωμένη απάντηση ενός μαθητή αναρχικού που καθόταν και παρακολουθούσε τη συνέντευξη:

Σ: Από όλα τα σπερματοζωάρια εσύ νίκησες; Φαντάσου πως ήταν τα άλλα!

Ακολούθησε καβγάς αλλά ηρέμησαν όταν έφυγε μετά ο ένας.

Ένα ακόμα ενδιαφέρον στοιχείο της «νεανικής χρυσής αυγής» είναι τα τραγούδια που ακούνε. Παραθέτω ένα απόσπασμα στίχων:

*"Γαμώ τον Βίζενταλ
γαμώ την Άννα Φρανκ
γαμιέται κι όλη η φυλή του Αβραάμ.
Τ' αστέρι του Δαβίδ με κάνει να ξερνάω
αχ, το Άουσβιτς, πόσο το αγαπάω!
Ρε κωλοεβραίοι δεν θα σας αφήσω
στο τείχος των Δακρύων θα 'ρθώ να κατοικήσω.
Juden Raus! Καίγομαι στο Άουσβιτς..."*

Τραγούδια που κάποια μέλη της χρυσής αυγής άκουγαν και τα τραγουδούσαν κιόλας. Σε κάθε περίπτωση πάντως η συνέπεια δεν υπήρχε καθώς κρατούσαν από τον εθνικισμό –εθνικοσοσιαλισμό ότι τους συνέφερε. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι κάνανε εμπόριο με μετανάστες, είχαν κάποιοι ερωτικές σχέσεις με Αλβανίδες, κάνανε χρήση ακόμα και βαριάς μορφής ναρκωτικών και με την πρώτη ευκαιρία δημιουργούσαν φασαρίες, με κάθε λογής άνθρωπο που ήταν διαφορετικός (πολιτικά-χρωματικά- πολιτισμικά κτλ.) «Πιστεύω πως απλώς ήθελαν να ηγούνται ακόμη και αν αυτό ήταν Παγανισμός αναμειγμένος με Ορθοδοξία και αντισημιτισμό, με μία μικρή δόση παράνοιας και πινελιές Δωδεκαθεϊσμού», Τόνισε ένας μαθητής της δευτέρας λυκείου σε κάποια συζήτηση μας.

Αυτό ήταν βέβαια μόνο ένα δείγμα παιδιών καθώς συνάντησα άτομα με ποικιλία απόψεων. Ένα άλλο κομμάτι που έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον είναι οι μαθητές με αριστερή αντίληψη-ιδεολογία. Ένα μεγάλο κομμάτι αυτών των παιδιών ανήκαν στον αναρχικό χώρο.

Εξωτερικά συνηθέστερη εμφάνιση φαρδιές παλιές μπλούζες , κατά κύριο λόγο σκισμένα τζίν, και παπούτσια και αυτά συνήθως σκισμένα. Συναναστρέφονταν κυρίως μεταξύ τους αν και αρκετά από τα παιδιά κάνουν παρέα και με άλλους μαθητές διαφορετικής πολιτικής αντίληψης, κοντινής στη δική τους. Οι ασχολίες και τα ενδιαφέροντά τους δεν είναι διαφορετικά από των άλλων παιδιών και συνήθως είναι πιο δεκτικοί και εναλλακτικοί από τους υπόλοιπους. Σε γενικές γραμμές όμως τόσο η μουσική τους όσο και τα ρούχα τους οι ασχολίες τους και τα ενδιαφέροντά τους είναι πιο «ψαγμένα» από των υπόλοιπων παιδιών (παλιό ροκ, dubstep, electronic, trance, metal) είναι μερικά από τα ακούσματά τους τα οποία σε κάθε περίπτωση θα υπερασπιστούν «σθεναρά» όταν χρειαστεί για να σου αποδείξουν ότι το ακούνε από επιλογής τους και όχι επειδή είναι της μόδας. Η πολιτική τους ταυτότητα επιδεικνύεται μέσω τόσο της μουσικής τους όσο και του ντυσίματος αλλά και των ασχολιών τους. Διαβάζουν κυρίως μη εμπορικά βιβλία. Εντύπωση μου έκανε το ότι οι περισσότεροι από αυτούς τους μαθητές είχαν διαβάσει το *Άκου ανθρώπάκο* του Βίλχελμ Ράιχ. Παρατήρησα ότι η πολιτική και ιδεολογική άποψη πολλών παιδιών βασιζόταν σε αυτό το βιβλίο το οποίο σε κάθε περίπτωση το εκθείαζαν και υποστήριζαν πως μέσω αυτού τους βιβλίου μπορείς να έχεις μία ολοκληρωμένη πολιτική και ιδεολογική άποψη, ότι δίνει απαντήσεις και λύσεις σε πολλά ζητούμενα και θέματα.

Οι γονείς τους είναι και οι δύο εργαζόμενοι στο δήμο της πόλης.

Εγώ: Διαβάζεις;

Σ: Ναι, διάβασα το άκου ανθρώπάκο και τώρα διαβάζω Κροπότκιν

Εγώ: Που τον έμαθες τον Κροπότκιν; Δεν είναι και ιδιαίτερα γνωστός για τους περισσότερους

Σ: Στην κατάληψη που συχνάζω τον συζητούσαμε και τον διαβάζω. Μου αρέσει να διαβάζω και να διαμορφώνω μία άποψη. Δεν σημαίνει ότι, ό,τι διαβάζω το πιστεύω και το δέχομαι αλλά μου αρέσει.

Αυτός ήταν ο μοναδικός μαθητής ο οποίος είχε κάποιες αρκετές γνώσεις για τα θέματα που συζητούσε και τον αφορούσαν. Κατά τα άλλα οι περισσότεροι αναπαρήγαγαν αυτό που άκουγαν ή συζητούσαν και συμφωνούσαν. Κατά κύριο λόγο τα παιδιά από οποιοδήποτε χώρο στο μεγαλύτερο μέρος τους δεν έκαναν προσωπική έρευνα και δεν προσπαθούσαν να αποκτήσουν μια δική τους ταυτότητα.

Επιπλέον θα άξιζε να σημειωθεί (λόγω και επικαιρότητας) ότι τα παιδιά ανεξαιρέτως τα είχε επηρεάσει όλα η κρίση. Εδώ όμως έρχεται το εξής παράδοξο. Παιδιά με δεξιά ιδεολογία (ακόμη και ακροδεξιά) στην πλειονότητά τους αντιμετώπιζαν πολύ σοβαρότερα οικονομικά προβλήματα από παιδιά που δήλωναν αριστεροί (αναρχικοί, κομμουνιστές κ.τ.λ.). Σε ένα ποσοστό της τάξεως του 50%

παιδιά με αριστερή ιδεολογία είχαν πιο ακριβά ρούχα (μάλιστα πολλές φορές τα χαλούσαν επίτηδες για να φαίνονται παλιά)

Φ: Κάνε το παπούτσι σου έτσι... Δεν είναι ωραία να φαίνονται καινούργια. Να, κοίτα...

Π: Την έκοψα κάτω την βερμούδα μου έσπαγε τα νεύρα

Εγώ: Τι μάρκα είναι;

Π: Horsefeathers (σ.σ. κοστίζει 75 ευρώ)

Για ποιο λόγο άτομα με οικονομικά προβλήματα να υποστηρίζουν μία δεξιά-καπιταλιστική πολιτική και να ελπίζουν ότι θα αλλάξει ενώ άτομα με αριστερή πολιτική αντίληψη (σαν πιο εναλλακτική και μη κομφορμιστική) ακολουθούν έστω και ασυναίσθητα την ομογενοποίηση της κοινωνίας. Και το περίεργο ήταν ότι οι μεν προσπαθούσαν να με πείσουν ότι δεν αντιμετωπίζουν τόσο μεγάλα προβλήματα και για όλα φταίνε οι κομμουνιστές που έχουν καταστρέψει τη χώρα (!) καθώς και το Πασόκ (που για αυτούς είναι αριστερό) και οι δε να προσπαθούν να με πείσουν το μόνο που τους ενδιαφέρει είναι να βοηθήσουν και να αγωνιστούν και δεν τους ενδιαφέρουν τα υλικά αγαθά καθώς «οι κεφαλαιοκράτες έχουν ως σκοπό μόνο το κέρδος και τίποτα άλλο και δεν ενδιαφέρονται για τον άνθρωπο και άλλα παρόμοια». Τα συγκεκριμένα άτομα βέβαια, ανήκαν σε μία αρκετά κεφαλαιοκρατική τάξη –όπως μαρτυρούσε και η σχετικά επίσημη ενδυμασία τους. Βέβαια υπήρχαν και οι πιο αθλητικοί οι οποίοι απέφευγαν τα πουκάμισα και τα στενά παντελόνια και συμβιβάζονταν με παντελόνια φαρδιά σκισμένα κατά προτίμηση (οι ίδιοι τα είχαν σκίσει), κόστους 60 με 80 ευρώ και μία κοντομάνικη μπλούζα της τάξεως των 30 με 40 ευρώ. Για να αποφύγουμε οποιαδήποτε παρεξήγηση αυτό συνέβαινε σε ένα ποσοστό των παιδιών με αριστερή-αναρχική ιδεολογία και όχι σε όλα. Το κοινό που είχαν τα περισσότερα παιδιά με αυτή την ιδεολογική ταυτότητα ήταν ότι το μεγαλύτερο ποσοστό τους δεν ερευνούσε αλλά αναπαρήγαγε κάτι προσαρμόζοντας το στα δικά του μέτρα.

Οι γονείς του παιδιού εργάζονται και οι δύο. Ο πατέρας του είναι γιατρός γνωστός στο βόλο και η μάνα του δικηγόρος.

Εγώ: Τελικά τι δηλώνεις;

Z: (γέλια) Αναρχικός σίγουρα

Εγώ: Ο στόχος σου για όταν τελειώσεις το πανεπιστήμιο;

Z: Να γίνω διπλωμάτης ή να μπω σε κάποια μεγάλη εταιρία.

Εγώ: Καλά σαν αναρχικός δεν είσαι κατά των εκμεταλλευτών; Των μεγάλων επιχειρήσεων;

Z: Ναι, εντάξει (γέλια). Θα προσπαθήσω να αλλάξω από εκεί ότι μπορώ

Εγώ: Πόσα χρήματα παίρνεις την εβδομάδα;

Z: 70 σύνολο. 20 με 30 τρώω την εβδομάδα για φαγητό στο σχολείο και έξω και το σαβ/κο μου δίνουν άμα χρειαστώ 10, 20 ευρώ ακόμα.

Εγώ: Πόσα χαλάς το Σάββατο που βγαίνεις;

Z: Σίγουρα 30 με 40 ευρώ. Καμιά μπύρα, να φάμε τίποτα, μετά κουρσάρο χαλαρά (γέλια)

Εγώ: Πολλά δεν είναι;

Z: (Γέλια)

Είναι μία και μοναδική περίπτωση, αξιοσημείωτη, ενός παιδιού που σε καμία περίπτωση η ζωή που έκανε δεν ταίριαζε με το ιδεολογικό του προφίλ. Συνάντησα αρκετές φορές παιδιά που ενσωμάτωναν στα δικά τους δεδομένα την ιδεολογία που υποστήριζαν (είτε αυτή ήταν η αναρχία-κομμουνισμός είτε ήταν ο φασισμός). Η προσαρμογή κάθε φορά μπορεί να είχε διαφορετικό λόγο (οικονομικό, κοινωνικό, οικογενειακό) αλλά αυτό δεν εμπόδιζε μαθητές με πλούσιο εισόδημα και σπάταλη καθημερινότητα να δηλώνουν αναρχικοί, ούτε και παιδιά μεταναστών να δηλώνουν φασίστες.

Όσο αναφορά τη θρησκεία, τα περισσότερα παιδιά αυτού του χώρου δηλώνανε άθεα. Δέχονταν τις άλλες θρησκείες καθώς και τον χριστιανισμό, αλλά δεν δέχονταν την ύπαρξη ενός θεού που αποφασίζει για την μοίρα και τις ζωές των ανθρώπων. Υποστηρίζανε την ανεξιθρησκία, την ελεύθερη βούληση, την ελευθερία του λόγου.

Εγώ: Πιστεύεις;

Ζ: Όχι, δεν πιστεύω σε τίποτα πέρα από αυτό που μπορώ να δω, να σκεφτώ να νιώσω.

Εγώ: Πιστεύεις ότι υπήρξε ο Χριστός;

Ζ: Ναι σίγουρα και τον παραδέχομαι, αλλά εντάξει δεν έγινε και θεός.

Σημαντική θέση στην έρευνα κατέχει και το κομμάτι της βίας. Βία στη βία της εξουσίας, μου τόνιζε ένας μαθητής δευτέρας λυκείου ο οποίος δήλωνε αναρχικός και λίγο χούλιγκαν αφού δεν είχε λείψει πορεία στην οποία να μην είχε προξενήσει καταστροφές. Η γκάμα του μεγάλη, τράπεζες (μου περιέγραψε με κάθε λεπτομέρεια το κάψιμο της Eurobank) φανάρια, παρκόμετρα, βάνιμο τοίχων με σπρέι, αφισοκολλήσεις και φυσικά όπως μου τόνιζε και ο ίδιος «ξύλο με τους μπάτσους». «Μεγάλη του τιμή», όπως μου είπε (γελώντας πάντα και με ειρωνεία), όταν τον συνέλαβαν ασφαλίτες και τον πήγαν μέσα για εξακρίβωση.

Ο πατέρας του παιδιού που ανέφερα, δουλεύει σαν εργάτης σε κτήματα. Η μητέρα του τους παράτησε και το παιδί μένει με τη γιαγιά του.

Σ: Έρχονται από πίσω και όπως έτρεχα με κλωτσάν στα πόδια και με πετάνε κάτω.

Εγώ: Σοβαρά; Καλά γιατί σε έπιασαν;

Σ: Γιατί ήμουν στην πορεία. Δεν τους βολεύει που διαδηλώνουμε

Εγώ: Μετά;

Σ: Μετά με βάζουν πάνω στη μηχανή τρικάβαλο και με έβαλαν ανάμεσά τους. Ο πίσω (μουνόπανο, όπως τον αποκάλεσε) με βαρούσε γονατιές σε όλη τη διαδρομή και με χτυπούσε και με το κράνος ενώ ο μπροστά με χτυπούσε μόνο με το κράνος προς τα πίσω. Με πήγαν στο τμήμα, με δένουν με χειροπέδες σε μία καρέκλα και αφού μου έδωσαν δυο τρεις σφαλιάρες μου ζήτησαν τα στοιχεία μου. Ε μετά από καμιά ώρα με αφήσανε... Αν θυμάμαι καλά!

«Η βία είναι το καταφύγιο των αποτυχημένων», τόνισε κάποιος. Δεν ξέρω αν είχε δίκιο αλλά όπως μου τόνισαν οι περισσότεροι μαθητές η βία είναι κατακριτέα εκεί που δεν χρειάζεται.

Εγώ: Είσαι υπέρ της βίας;

Α: Υπέρ δεν είμαι όχι, ούτε το κόμμα είναι υπέρ της βίας. (σ.σ. χρυσή αυγή)

Εγώ: Αφού εσείς πλακώνεστε συνέχεια με τους μετανάστες.

Α: Ε, όχι εμείς (γέλια). Εγώ σπάνια έχω πλακωθεί και μόνο αν μου βρίσουν την πατρίδα, τη σημαία ή την οικογένεια και τη θρησκεία.

Εγώ: Αφού υπάρχουν πολλά περιστατικά χρυσαυγιτών που χτυπάνε κόσμο

Α: Ε, τα περισσότερα είναι ψέματα, μην τα πιστεύεις όλα.

Παραθέτω ένα περιστατικό που συνέβη σε ένα σχολείο της πόλης που έκανα την έρευνα:

Γύρω στις δέκα το πρωί, μία ομάδα- γύρω στα δέκα άτομα μαυροφορεμένων νέων (μεγαλύτεροι από 30 δεν θα ήταν) πήγαν έξω από ένα σχολείο την ώρα της πρωινής προσευχής πριν μπουνε τα παιδιά για μάθημα και χτυπώντας τα ρόπαλα στα κάγκελα φώναζαν συνθήματα. Στη συνέχεια έκατσαν προσοχή και έψαλλαν τον εθνικό ύμνο. Αυτό προκάλεσε αντιδράσεις στο σχολείο (βέβαια για αστυνομία ούτε λόγος). Αυτό

όμως που αξίζει να τονιστεί είναι ότι κάποιοι μαθητές επικρότησαν αυτή την πράξη σαν «γνήσια ελληνική». Αφού τελείωσαν με στρατιωτικό βηματισμό, κατευθύνθηκαν προς την παραλία της πόλης. Δέκα άτομα κάνοντας παρέλαση με σημαίες πέρασαν απαρατήρητα από την αστυνομία ή ακόμη και τα κανάλια.

Συνέντευξη με αναρχικό μαθητή, γιος δικηγόρων -γνωστών στο βόλο- και εγγονός εισαγγελέα στο βόλο:

Εγώ: Ο αναρχισμός κάθε άλλο παρά βία είναι.

A: Ναι έχεις δίκιο, αλλά η βία εξυπηρετεί όταν το κράτος αυθαιρετεί. Βία στη βία της εξουσίας.

Εγώ: Και τι σπάτε;

A: Ε, τράπεζες, παίζουμε ζύλο με μπάτσους...

Εγώ: Και άλλα σπάτε, όχι μόνο τράπεζες.

A: Όχι τα άλλα είναι προβοκάτσια. Ε, έχουμε κάνει και λάθη...έχουμε σπάσει και αυτοκίνητα και κάποια μαγαζιά αλλά όχι εδώ, Αθήνα.

Εγώ: Μήπως πολλοί μπερδεύουν την έννοια του αναρχικού με αυτή του χούλιγκαν;

A: Κοίτα αρκετοί δηλώνουν αναρχικοί για να τα σπάνε και να ξεδίνουν, και εγώ το έκανα στην αρχή μετά όμως κατάλαβα.

Εγώ: Τι κατάλαβες;

A: Ότι δεν ωφελεί να τα σπας. Δεν κερδίζεις κάτι. Εντάξει, με τις τράπεζες δεν έγινε κάτι, να τις κάψεις υπάρχουν τόσες (γελώντας) και στην τελική μας έχουν πει το αίμα τόσα χρόνια.

Εγώ: Και τι κερδίζεις καίγοντας τράπεζες ή χτυπώντας μπάτσους;

A: Κοίτα, Εεε (γέλια) δεν ξέρω αν κερδίζω κάτι απλώς μου τη σπάνε μου τη σπάνε πολλά πράγματα. Και δεν ξέρω πώς να τα αλλάξω καμιά φορά. Η παιδεία είναι χάλια, το σχολείο το ίδιο...δεν μας προσφέρουν τίποτα.

(Αργότερα σε συνέντευξη με άλλο παιδί)

Εγώ: Γιατί είσαι έτσι; Γιατί κλαις;

Η: Τίποτα, άστο...

Αργότερα με πλησιάζει μία γνωστή μου από το σχολείο και μου είπε ότι ο πατέρας του, το προηγούμενο βράδυ έκανε απόπειρα αυτοκτονίας. Πήγε να πέσει από την ταράτσα και οι γείτονες τον είδαν και άρχισαν να φωνάζουν. Το παιδί είναι αναρχικός δραστηριοποιημένος στην πόλη που ζει.

Ο πατέρας του έκανε απόπειρα αυτοκτονίας καθώς είναι άνεργος, η μάνα του δουλεύει όπου μπορέσει και της δοθεί η ευκαιρία.

Εγώ: Και συ αναρχικός; Μόδα τελευταία έχει γίνει (γέλια);

Η: (Γέλια) Δεν ξέρω, μπορεί. Αρκετοί είναι, μόνο για να τα σπάνε, αναρχικοί...χούλιγκαν βασικά, αυτούς θα τους δεις παντού: στο γήπεδο να παίζουν ζύλο, έξω, σε πορείες...αφορμή ψάχνουν.

Εγώ: Και σας παίρνει η μπάλα όλους;

Η: Εντάξει και εμείς τα σπάμε. Και εγώ τα 'χω σπάσει, αλλά ξέρουμε συνήθως τι κάνουμε. Είμαστε οργανωμένοι...τράπεζες και τέτοια...πέτρες στους μπάτσους...

Εγώ: Και τι κερδίζεις;

Η: Τελικά τίποτα, τίποτα απολύτως. Αν δεν κάτσεις να διαβάσεις μόνος σου, να ψάξεις, δεν θα κερδίσεις τίποτα. Η παιδεία είναι η χειρότερη: παράγει ζώα έτοιμα για σφαγή.

Εντύπωση επίσης προκαλεί και η συζήτηση που είχα με δύο παιδιά από το Πακιστάν, ορφανά, 17 χρονών. Παρακολουθούσαν σχολείο στο νυχτερινό γυμνάσιο της πόλης. Αφού μου εξιστόρησαν πως ήρθαν στην Ελλάδα το θέμα έφτασε στο πως

αντιμετωπίζονται από τους Έλληνες και αν είχαν υποστεί ψυχολογική ή σωματική βία.

Ο: Με είχαν δει στην παραλία μια φορά και με φώναζαν «τι θέλεις εδώ εσύ βρωμιάρη»;

Εγώ: Χρυσανγίτες;

Ο: Δεν ξέρω αν ήταν. Ένα παιδί από την πατρίδα μου το χτύπησαν και του είπαν «εδώ είναι Ελλάδα βρωμιάρη» Έλα να σου πω ποιος είναι βρωμιάρης...και καθαροί είμαστε και ρούχα έχουμε.

Μ: Έλα αν είναι άντρας με τα χέρια να δούμε ποιος έχει δύναμη. Να του πω εγώ μετά. Έρχονται δέκα δέκα, ας έρθει ένας και μετά θα δούμε ποιος έχει δύναμη, όχι με ξύλα και μαχαίρια...έτσι χέρια, θέλει; (φανερά εκνευρισμένος καθώς όπως μου εξήγησαν είχαν ζήσει κάποια άσχημα περιστατικά και αυτοί και οι φίλοι τους)

Μία άλλη κατηγορία μαθητών που αποτελεί ενδιαφέρον είναι αυτοί οι οποίοι δεν ασχολούνται καθόλου με την κοινωνικοπολιτική ζωή της χώρας (όπως τόνισα παραπάνω μόνο ένα μικρό ποσοστό των μαθητριών συμμετείχαν ενεργά και ήξεραν τι συμβαίνει). Βέβαια από αυτό τον κανόνα δεν έλειπαν και μαθητές. Σε ένα γενικό σύνολο των μαθητών που παρακολούθησα το 70% περίπου ασχολούταν αρκετά ή σε κάποιο μικρό βαθμό με τα πολιτικά. Από αυτό το 30% το 80% ήταν μαθήτριες και το 20% μαθητές. (τα ποσοστά τα παραθέτω όχι με σκοπό να βγάλω ένα γενικό συμπέρασμα αλλά για να δώσω μία εικόνα του τι συνέβαινε).

*Γ: Δεν με ενδιαφέρει, τσάμπα χαλιέμαι. Όλοι ίδιοι είναι. Προτιμώ την ησυχία μου και να περνάω καλά.
(μπαίνει και η κοπέλα του στη συζήτηση μετά από λίγο)*

Κ: Ρε Κώστα να σε ρωτήσω κάτι; Εμείς θα το αλλάζουμε όλο αυτό; Μόνοι μας; Άντε και πιστεύουμε τι έγινε; Τι θα αλλάξει; Εγώ πιστεύω ότι ο καθένας πρέπει να φτιάξει μια δικιά του άποψη και να κάνει αυτό που τον κάνει ευτυχημένο. Άλλωστε ο καθένας τον κόλο του κοιτάει. Πες μου κάτι που κέρδισες από κάτι που πίστευες. Πραγματικά έχω βαρεθεί.

(σε λίγο παρεμβαίνει η φίλη της Κ.)

Α: Ναι αλλά έτσι ρε Κ. δεν κερδίζεις άμα δεν προσπαθείς. Θα μείνεις με τα χέρια σταυρωμένα; Έτσι; και να αποφασίζουν οι άλλοι για σένα;

Κ: Όχι ρε Α. αλλά δεν θα κερδίσω κάτι. Δεν ξέρω...με έχει κουράσει πάρα πολύ όλο αυτό, όλοι τέτοια συζητάνε. Βαρέθηκα, πραγματικά.

Εγώ: Και πως πιστεύεις ότι θα αλλάξει ο κόσμος;

Κ: Δεν ξέρω ρε Κώστα, αλλά δεν έχει κερδηθεί και κάτι όλα αυτά τα χρόνια. Πάλι μας έχουν από κάτω και μας κάνουν ότι θέλουν.

Εγώ: Και νομίζεις ότι το να μείνουμε με σταυρωμένα χέρια θα είναι καλύτερα;

Κ: Πραγματικά δεν ξέρω...Αλήθεια δεν ξέρω.

Η κατάσταση φαίνεται απελπιστική για την παραπάνω μαθήτρια η οποία προτιμά να ζήσει μακριά από όλα αυτά.

Παρακάτω ρωτάω τα παιδιά αν διαβάζουν εξωσχολικά πάντα βιβλία σχετικά με τις αντιλήψεις τους.

(Θα κάνω μία ανακεφαλαίωση από τις απαντήσεις τους)

Χ: Ναι εγώ διάβασα το άκου ανθρωπάκο και τώρα διαβάζω τους illuminati

Φ: Διάβασα το άκου ανθρώπακο και τώρα διαβάζω το Χνότα στο τζάμι.

Σ: Εγώ γενικά βαριέμαι να διαβάσω, αλλά κάνω αρκετές συζητήσεις στην κατάληψη που πάω.

Β: Μπα βαριέμαι, αλλά στα γραφεία που πάμε κάνουμε συζητήσεις λέμε και τις απορίες μας.

Φ: Έχω διαβάσει το κεφάλαιο, Λένιν...αυτά και μετά κάνουμε και συζητήσεις στα γραφεία.

Ο: Όχι ρε τι να διαβάσω. Έχω κάνει αρκετές συζητήσεις, με καλύπτουν αυτά που ξέρω. Βαριέμαι να διαβάσω.

Εδώ θα ήθελα να τονίσω δύο πράγματα: Αρχικά το ένα τρίτο των μαθητών έλεγε ψέματα ότι έχει διαβάσει αφού μετά όταν ρωτούσα κάποιον να μου πει για κάποιο βιβλίο που υποτίθεται ότι είχε διαβάσει, δεν γνώριζε επαρκώς να μου πει.

Δ: Τι είσαι;

Εγώ: Κάνω μια έρευνα σχετικά με το σχολείο σας.

Δ: Α, ωραία.

Εγώ: Τι υποστηρίζεις δηλαδή ρε;

Δ: Αναρχικός. Έχω διαβάσει Μπακούνιν.

Εγώ: Άλλους; Μαλατέστα; Προυτόν; Ραβαχόλ;

Δ: Ναι ρε όλα. Μπουκόφσκι έχω διαβάσει επίσης πολύ... (!)

Εγώ: Σχετικά με την αναρχία;

Δ: Ναι

Εγώ: Ποιον θα ξεχώριζες από θεωρητικούς αναρχικούς;

Δ: Ε, σίγουρα τον Μπακούνιν..

Εγώ: Τον Στάλιν; (πραγματικά είχα απορία τι θα απαντήσει και σε αυτή την ερώτηση)

Δ: Ε, δεν ξέρω...όχι μάλλον.

Μπαίνει ένας φίλος του στην αίθουσα και λέει: «Πάλι ψέματα λες (γέλια)»;

Προκύπτει δηλαδή μία τάση να δειχτούν κάποια άτομα με οποιοδήποτε τρόπο μόνο και μόνο να δείξουν ότι έχουν ενδιαφέροντα, σημαντικά για τους άλλους, στη ζωή τους.

Το άλλο που θα ήθελα να τονίσω είναι η τάση των περισσότερων μαθητών να αμφισβητούν οτιδήποτε δεν σχετίζεται με την ιδεολογία τους ή οτιδήποτε δεν γνωρίζουν. Στις πιο πολλές περιπτώσεις δεν έδειχναν κανένα σεβασμό ή διαλλακτικότητα στο διαφορετικό. Εξάιρεση αποτελούν κάποιοι μαθητές κυρίως αναρχικοί και ανένταχτοι οι οποίοι έδειχναν ενδιαφέρον να ακούσουν τον συνομιλητή τους (εκτός βέβαια αν ήταν οπαδός- μέλος- της χρυσής αυγής). Αντιθέτως οι μαθητές-χρυσουγίτες δεν έδειχνα καμία υπομονή και καμία ανοχή σε οτιδήποτε διαφορετικό. Αυτό συνέβαινε και με αρκετούς οπαδούς-μέλη αριστερού κόμματος (δεν αναφέρω το όνομα τους καθώς δεν θέλω να θίξω κανένα πολιτικό κόμμα πέρα από την χρυσή αυγή η οποία κινούταν σαν εγκληματική οργάνωση ακόμη και μέσα στα σχολεία). Παρουσιάζεται έτσι μία τάση κυριαρχίας κυρίως από τους αδιάλλακτους οι οποίοι πολλές φορές (κυρίως ακροδεξιοί μαθητές) κατέφευγαν στη βία για να περάσουν τις απόψεις τους. Η συνηθέστερη απάντηση αυτών των μαθητών όταν δεν ήξεραν πώς να υποστηρίξουν τις απόψεις τους ήταν «έτσι».

Χ: Πιστεύω πως είμαστε ανώτεροι από όλους τους υπόλοιπους, σε όλες τις χώρες. Ποιός άλλος έχει τον πολιτισμό που έχουμε εμείς; Τόσα πολλά χρόνια πολιτισμό;

Εγώ: Οι Αιγύπτιοι, οι Κινέζοι,. Επιπλέον μεγάλοι πολιτισμοί είναι οι Ινκας, Μάγιας, Αζτέκοι, Ιάπωνες, κ.τ.λ. Γιατί πιστεύεις ότι είσαι ανώτερος;

Χ: Ε, γιατί έτσι όπως και να 'χει, εμείς δώσαμε τα πάντα στους άλλους.

Εγώ: Τι δώσαμε;

X: E πολιτισμό. Δεν ξέρω ακριβώς, δεν τα θυμάμαι...Γλώσσα, θρησκεία, πολιτισμό...

Εγώ: Μα ο Χριστός δεν ήταν Έλληνας.

X: E, δεν ξέρω (γέλια), δεν θυμάμαι καλά (μου δώσε την εντύπωση της κασέτας που κόλλησε, δεν μπορούσε να συνεχίσει να μιλάει χρησιμοποιώντας την κρίση του)

Παρόμοια συζήτηση είχα και με ένα μαθητή-μέλος αριστερού κόμματος:

Φ: Κοίτα ο Στάλιν έκανε αρκετά εγκλήματα αλλά σίγουρα τον αναγνωρίζουν οι περισσότεροι κομμουνιστές σαν ηγέτη;

Εγώ: Εσύ τι πιστεύεις;

Φ: E, κοίτα, τον αναγνωρίζω γιατί σίγουρα νίκησε το Χίτλερ και έκανε και κάποια καλά στην Σοβιετική Ένωση τότε.

Εγώ: Τι; Δηλαδή δεν ήταν απολυταρχικός σαν το Χίτλερ; Δεν έκανε εγκλήματα; Γκουλάκς, δολοφονίες μελών του κόμματος που δεν συμφωνούσαν μαζί του και γενικά ακολούθησε τακτικές οι οποίες δεν ήταν και τόσο κομμουνιστικές.

Φ: E, δεν ξέρω, σηκώνει μεγάλη συζήτηση. Η αλήθεια είναι ότι δεν ξέρω ακριβώς τι παίζει γιατί ακούγονται πολλά. Πάντως υπάρχουν αρκετές προβοκατόρικες απόψεις για τον κομμουνισμό στη Ρωσία.

Εγώ: Βασικά δεν ήταν κομμουνισμός, σοσιαλισμός ήταν. Άκουσα και άλλους να το υποστηρίζουν

Φ: E, δεν ξέρω.

Εγώ: Να σε ρωτήσω: λένε ότι ο Μαρξ αν έβλεπε τι γινόταν στη Ρωσία με αυτούς που δήλωναν μαρξιστές θα έλεγε ότι δεν είναι μαρξιστής;

Φ: E, δεν ξέρω έχουν γίνει πολλά. Δεν ξέρω, θα το ψάξω και θα σου πω.

Σημαντικό ενδιαφέρον παρουσιάζει η αλλαγή στάσης πολλών μαθητών-χρυσουγιτών μετά το θάνατο του Παύλου Φύσσα από χρυσουγιτή. Ένα μεγάλο ποσοστό μαθητών που αρχικά στις πρώτες συνεντεύξεις δήλωναν χρυσουγιτες μετά της 18 Σεπτεμβρίου άλλαξαν ριζικά στάση απέναντι στο κόμμα τους και τους βουλευτές του. Υπήρξαν μάλιστα μαθητές οι οποίοι αν και «ταγμένοι χρυσουγιτες» αρχικά δεν δίστασαν την επόμενη μέρα να κατέβουν σε αντιφασιστικές πορείες προκειμένου να διαδηλώσουν εναντίον του φασισμού.

Ακολουθεί συνέντευξη πρώην χρυσουγιτή

Εγώ: Τι έγινε ρε?

B: Τι ρε; Τέρμα ρε μαλάκα

Εγώ: Τι άλλαξε;

B: Ξεπέρασαν τα όρια. Έτσι στα καλά καθούμενα πας και καθαρίζεις τον άλλο;

Εγώ: Δεν το ήξερες ότι το κάνουν;

B: Το ήξερα ρε φίλε αλλά τώρα το γάμησαν τελείως, τάγματα εφόδου και μαλακίες ρε. πάει το παιδί

Εγώ: (Γέλια)

B: Να πάνε να γαμηθούν οι κωλοφασίστες ρε, τους βαρέθηκα. Εντάξει κάναμε μαλακίες, μαλακιζόμασταν αλλά όχι και έτσι ρε. Κάτσε

Εγώ: Τέρμα το αίμα τιμή (γέλια);

B: Μαλακίες του παρελθόντος (γέλια).

Σημειώνεται πως στην αντιφασιστική πορεία ήταν από τους παρακινήτες, σε κάποια στιγμή ξεκίνησε να φωνάζει και συνθήματα δίνοντας το βήμα στους διαδηλωτές «χρυσουγιτή χρυσουγιτή, η μάνα σου βλέπει τούρκικα στο σπίτι», «ούτε στο ..., ούτε πουθενά, τσακίστε τους φασίστες σε κάθε γειτονία»

Εγώ: Εσύ ρε; Μαζί με τον β... και συ;

*M: Ε ναι ρε μαλάκα το παρατράβηξαν, δεν είναι σωστό όπως και να το δεις
Εγώ: Δεν πειράζει ρε, ποτέ δεν είναι αργά, όλοι κάνουμε λάθη
M: Ε ναι ρε, και ευτυχώς που τα κάνουμε σε αυτή την ηλικία
Εγώ: (γέλια) άντε πάμε
M: πάμε*

Υπήρξαν βέβαια και άτομα τα οποία και μετά το θάνατο του Φύσσα δεν άλλαξαν στάση απέναντι στο κόμμα της Χρυσής Αυγής. Μάλιστα το άτομο που έβαλε φωτιά στην τράπεζα της πόλης μου υποστήριξε ότι «καλά το κάνανε το αρχίδι, έκανε αφισοκολλήσεις και την έπεφτε σε χρυσαυγίτες».

Μετά το θάνατο του Παύλου προσπάθησα να ξαναμιλήσω με τα παιδιά. Τα περισσότερα τα βρήκα και όσοι δήλωναν υποστηρικτές της ακροδεξιάς πλέον, άλλαξαν στάση. Υπήρχαν βέβαια και οι πιστοί. Ράπερ της πόλης, υποστηρικτής-μέλος της χρυσής αυγής, υποστήριξε ότι δεν συμφωνεί που τον σκότωσαν καθώς ήταν ράπερ και όχι επειδή ήταν άνθρωπος. Υποστήριξε τους τρόπους της Χρυσής Αυγής με επιθέσεις καθώς όπως μου είπε «και σεις δέρνετε». Σε κάθε περίπτωση συνέχιζε να δηλώνει Έλληνας και άνθρωπος και μου υποστήριξε με στόμφο ότι «οι Αλβανοί είναι κατώτεροι και δεν θέλει να τους έχει στη χώρα του».

Όπως φαίνεται και από τις δημοσκοπήσεις άλλωστε, τα ποσοστά του νεοναζιστικού κόμματος μειώθηκαν κατά 7 μονάδες. Ακόμα όμως υπάρχουν αρκετοί υποστηρικτές του και ιδιαίτερα μαθητές οι οποίοι επικρότησαν αυτή την ενέργεια καθώς και όσες ακόμα ακολούθησαν.

Mainstream, μία διαφορετική προσέγγιση της κοινωνίας

Μία ακόμα μεγάλη κατηγορία παιδιών που αξίζει να μελετηθούν είναι οι ‘apolitic’, αλλιώς ‘mainstream’. Η συγκεκριμένη κατηγορία παιδιών δεν ασχολείται με την πολιτική και κοινωνική ζωή της χώρας και απλώς ακολουθεί το ρεύμα των εξελίξεων ανεπηρέαστη από τις αλλαγές (ή καλύτερα έτσι νομίζει). Δεν έχουν κάποιο κοινό κώδικα ντυσίματος ή συγκεκριμένο λεξιλόγιο, απλώς η μόνη ομοιότητά τους, που τους κατατάσσει σε αυτή την κατηγορία είναι η απάθεια τους προς τις πολιτικές-οικονομικές-κοινωνικές εξελίξεις. Οι καθημερινές τους συνήθειες δεν διαφέρουν τόσο πολύ από των άλλων παιδιών, απλώς σίγουρα είναι πιο συχνές οι έξοδοι τους σε σχέση με των υπολοίπων και δαπανηρές. Τα συγκεκριμένα παιδιά συνήθως ακολουθούν μία μόδα (π.χ. γκοθάδες, emo, bmxaδες, κ.τ.λ.). Ανήκουν ήδη σε κάποια υποκοουλτούρα η οποία δεν εμπλέκεται άμεσα στην πολιτική και κοινωνική ζωή. Τα ρούχα τους συνήθως είναι πιο ακριβά από των άλλων παιδιών.

*Εγώ: Πού συχνάζεις;
Φ: Συνήθως Σπείρα, Ριφ (μπαράκια) και θα πάω και σε κανένα κλαμπάκι
Εγώ: Πόσα χαλάς πάνω κάτω;
Φ: Γαμιέμαι ρε φίλε, άστο μη το ψάχνεις.
Εγώ: Ρούχα; Γιατί βλέπω ότι προτιμάς τα lacoste
Φ: Όχι εντάξει το γάμησες, φοράω και άλλα, να ρε δεν είναι lacoste αυτό, μόνο το μπλουζάκι είναι.
Εγώ: Πόσο κοστίζουν τα ρούχα που φοράς αυτή τη στιγμή;
Φ: Ε, πού να θυμάμαι; 70 το μπλουζάκι νομίζω, καμιά 60 το παντελόνι, τα παπούτσια τα ‘χω καιρό τα ‘χα πάρει νομίζω 150 (γέλια)
Εγώ: Τι υποστηρίζεις ιδεολογικά;
Φ: Ρε, τίποτα. Πραγματικά δεν με νοιάζει...ας κάνουν ότι θέλουν. Σιγά μη χάσω τη ζωή μου.*

Οι περισσότεροι μαθητές που ανήκουν σε αυτή την κατηγορία δεν είχαν ιδέα για την πολιτική ζωή της χώρας πόσο μάλλον του κόσμου. Υπήρχαν μάλιστα και μαθητές οι οποίοι δεν ήξεραν ποιος είναι ο πρόεδρος της δημοκρατίας στην Ελλάδα.

Μ: Πραγματικά ρε φίλε, δεν ασχολούμαι. Δεν ξέρω σοβαρά

Εγώ: Έλα, εντάξει, δεν παίζει να μην ξέρεις. Ποιος είναι ο πρόεδρος της δημοκρατίας ρε;

Μ: Σοβαρά. Μαλάκα Ανάστου άμα το πεις παρά έξω θα σου γαμήσω. Ποιος είναι ρε φίλε (γέλια);

Βασικές ασχολίες των περισσότερων παιδιών πέρα από τα φροντιστήρια και το σχολείο, ήταν οι έξοδοι, κυρίως οι νυχτερινοί, σε κάποιο γνωστό κλαμπ της περιοχής, και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Βασικό χαρακτηριστικό των παιδιών αυτών ήταν να ενημερώνουν με κάθε τρόπο τον κόσμο που βρίσκονται. Αμέτρητες φωτογραφίες στο Facebook και σε κάθε αλλαγή μέρους απαραίτητο το check in το οποίο ανά πάσα στιγμή έδειχνε που είσαι και τι κάνεις σε όλους σου τους φίλους στο Facebook (μέσο κοινωνικής δικτύωσης). Δεν υπήρξε μαθητής ή μαθήτρια της συγκεκριμένης κατηγορίας ο οποίος να μην το έκανε. Πολλοί μάλιστα από ότι έφαξα στα προφίλ τους έλεγαν και ψέματα. Ένας μαθητής κάνει check in στην Καλιφόρνια σε μία φωτογραφία. Όταν αργότερα τον ρώτησα αν έχει πάει στην Καλιφόρνια μου απάντησε αρνητικά. Το life style είναι πολύ σημαντικό για αυτούς αφού προσπαθούν να βρίσκονται μέσα σε όλα και να κάνουν ότι προστάζει η κυρίαρχη καταναλωτική δυτική κουλτούρα. Βέβαια προσθέτουν και δικά τους στοιχεία τα οποία τους διαχωρίζουν και δημιουργούν στη συνέχεια μία υποκουλτούρα που τους διαχωρίζει από τους υπόλοιπους. Διακεκριμένη θέση έχει κάποιος από αυτούς τους μαθητές ο οποίος είναι γνωστός κάποιου μπάρμαν ή παίζει DJ σε κάποιο μαγαζί.

Εγώ: Πού παίζεις τώρα;

Μ: Ριφ, με έβαλε ο αδερφός μου. Καλή φάση, κάτι βγαίνει.

Εγώ: Περιζήτητος στις γκόμενες;

Μ: (Γέλια) ρε μαλάκα αφού τα έχω με την Κ...

Εγώ: Έλα εντάξει, μεταξύ μας μιλάμε τώρα.

Μ: Ρε το μαλάκα. Εντάξει κάτι παίζει, είναι ένα μικρό, καλή φάση. Μου πρήζει και ο Κ. τα αρχίδια όλη την ώρα, βρες μου τραπέζι, και θέλω μπουκάλι για να το παίζει μούρη στη Ζ... Το μαλάκα.

Εγώ: Είσαι περιζήτητος στους άλλους.

Μ: (γέλια) εντάξει, όχι ρε μαλάκα, απλώς έχω τα κονέ. Έτσι είναι όποιος έχει τα κονέ έχει και τη δουλειά. Κατάλαβες; (γέλια)

Η εύρεση κοπέλας για αυτούς δεν έχει μόνο σεξουαλικό υπόβαθρο αλλά και κοινωνικό. Όσο πιο όμορφη και μέσα στην μόδα είναι μια κοπέλα τόσο πιο πολύ ανεβαίνει και η εικόνα τους. Συναναστρέφονται με κοπέλες συνεχώς προκειμένου να δείχνουν ότι έχουν κατακτήσεις. Και για αυτό το λόγο τα προφίλ τους στο fb είναι γεμάτα με φωτογραφίες με κοπέλες σε κλαμπ ή καφετέριες. Η κοινωνική τους εικόνα είναι πολύ σημαντική. Βασικά χαρακτηριστικά τους είναι να δείχνουν ότι έχουν πολλές κοπέλες ακόμα και αν καμία δεν είναι σε σχέση μαζί τους, να πίνουν όσο περισσότερο μπορούν για να δείχνουν ότι "περνάνε καλά" και να ντύνονται σύμφωνα με αυτά που προστάζουν οι κανόνες της υποκουλτούρας που ανήκουν. Ανήκουν σε ένα ευρύτερο πλαίσιο αρχών του καπιταλισμού αφού ακολουθούν την επιταγή του. Σε κάθε περίπτωση θα ντυθούν με ρούχα από μεγάλα εμπορικά κέντρα, (όχι απαραίτητα ακριβά), θα βγούνε σε μέρη στα οποία η μουσική καθώς και η διακόσμηση είναι πιο κοντά στο στυλ τους. Δεν δίνουν τόση σημασία σε τίποτα άλλο πέρα από το να γίνονται δεκτοί από τα άτομα της υποκουλτούρας που ανήκουν. Είτε είναι «τυπάδες χύμα» (όπως μου είπε κάποιος) είτε «στην πένα», θα ψάξουν να βρουν το μέρος το οποίο θα τους ανεβάσει το κοινωνικό στάτους.

Δ: Σημασία έχει να περνάς καλά ρε φίλε και να μπορείς να τη βγάζεις..

Εγώ: Δηλαδή τι εννοείς;

*Δ: Ε, ρε φίλε να κάνεις ότι θες, γολο.
Εγώ: (Γέλια) τι σημαίνει αυτό; (you only live once)*

Όταν τους ρώτησα πως αντιμετωπίζουν τους υπόλοιπους μαθητές οι οποίοι ασχολούνται με την πολιτική ζωή και έχουν ενεργή δράση μέσα από οργανωμένες κινητοποιήσεις οι απαντήσεις παρουσίασαν ενδιαφέρον.

«Τους αναρχικούς τους πάω, δεν έχω θέμα. Με τους χρυσαυγίτες έχω πρόβλημα γιατί σκοτώνουν κόσμο»

*«Πηγαίνω συχνά στη ματσάγγου (κατάληψη ακροαριστερών- στέκι διακίνησης ιδεών), δεν μου αρέσει που τα σπάνε και κάνουν χουλιγκανιές αλλά τουλάχιστον παλεύουν, όχι σαν και εμάς»
«Φίλε οι φασίστες είναι οι μεγαλύτεροι μαλάκες που υπάρχουν, εύχομαι ρε μαλάκα να τους γαμήσουν κάποια στιγμή»*

«Τι να σου πω ρε μαλάκα. Ανάστου τώρα; Ε οι φασίστες είναι μαλάκες, γνωστό αυτό.. »

«Μ' αρέσει να βλέπω τους μαθητές να αγωνίζονται, απλώς ποτέ δεν θα αλλάξει τίποτα»

«Ρε μαλάκα, οι φασίστες να μην υπήρχαν και όλα καλά θα ήταν»

«οι χρυσαυγίτες δημιουργούν πρόβλημα χωρίς λόγο, ο καθένας μπορεί να λέει την άποψή του δεν σημαίνει ότι θα τον σκοτώσεις»

(Οι παραπάνω απαντήσεις είναι ένα μέρος από το σύνολο των απαντήσεων που μου έδωσαν οι μαθητές)

Όπως φαίνεται οι περισσότεροι μαθητές αν και δεν ασχολούνται με την πολιτική ζωή της χώρας έχουν διαμορφώσει μια γενικευμένη άποψη για τους πολιτικούς και τα κόμματα. Οι περισσότεροι συμφωνούν ότι η χρυσή αυγή είναι ένα φασιστικό κόμμα και δημιουργεί προβλήματα στους μετανάστες και τους Έλληνες. Για τα υπόλοιπα κόμματα δεν μπορούσαν να εκφέρουν κάποια άλλη άποψη. Και σε αυτή την περίπτωση όμως φαίνεται ότι γίνονται φερέφωνα των ΜΜΕ καθώς εκείνη τη περίοδο γινόταν μεγάλη προβολή των χρυσαυγιτών από τα κανάλια και σχολιαζόταν οι κάθε τους κίνηση. Οπότε δεν ξέρω κατά πόσο μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι οι απόψεις που εκφράζονται είναι αποκλειστικά δίκες τους, αυτόνομες σκέψεις.

Η κάθε υποκουλτούρα που συνάντησα είχε τα δικά της χαρακτηριστικά. Μπορεί να υπήρχαν ομοιότητες αλλά υπήρχαν και πολλές διαφορές. Τα παιδιά χωρίστηκαν σε κατηγορίες από εμένα γιατί δεν θα μπορούσε αλλιώς να γίνει κατανοητός ο στόχος της έρευνας. Μία κατηγορία με αξιοσημείωτο ενδιαφέρον είναι οι μετανάστες. Και δεν αναφέρομαι στα παιδιά μεταναστών τα οποία μπόρεσαν να αφομοιωθούν μέσα στην ελληνική κοινωνία, αλλά για τα παιδιά-μετανάστες τα οποία ήρθαν μόνα τους (κυρίως από το Πακιστάν, Ιράκ, Ιράν, Αφγανιστάν) και έχουν δημιουργήσει μία δική τους "υποκουλτούρα" με σκοπό όπως μου είπαν να νιώθουν ασφαλείς και να προστατεύονται.

*Εγώ : Πώς σε λένε;
Α: Αντάφ (έτσι πρέπει να μου είπε)
Εγώ: Πόσο χρονών είσαι;
Α: 17
Εγώ: Τι τάξη πας;
Α: 3η γυμνασίου*

Εγώ: Ωραία ρε Αντάφ. Πότε ήρθες στην Ελλάδα;

Α: Εγώ ήρθα στη Ελλάδα με τα πόδια μου, από Αφγανιστάν, μία φορά με γύρισαν πίσω η αστυνομία. Μετά ήρθα Ελλάδα, γιατί εμείς έχουμε πόλεμο με τους Αμερικανούς, περπατούσα μέσα στην έρημο, χωρίς νερό, χωρίς να φάω.

Εγώ: Στο Αφγανιστάν έχεις γονείς;

Α: Έχω, ο πατέρας μου είναι γιατρός, και η μητέρα μου τη σκότωσαν. Τα αδέρφια μου είναι εκεί. Είναι μικροί και δεν μπορούν να έρθουν μαζί μου.

Εγώ: Εσύ τι θέλεις να γίνεις όταν τελειώσεις το σχολείο;

Α: Γιατρός, σαν τον πατέρα μου. Να βοηθάω τους ανθρώπους στην πατρίδα μου γιατί εκεί σκοτώνονται συνέχεια. Να βοηθήσω τη χώρα μου. Εμείς ερχόμαστε εδώ στην Ελλάδα για να μπορέσουμε να ζήσουμε και 'σεις λέτε μας κλέβουν και μας διώχνετε.

Εγώ: Μιλάς καλά τα ελληνικά

Α: Ναι μου έχει μάθει ο δάσκαλος, μας βοηθάνε μας δίνουν και φαγητό.

Εγώ: Σας έχει χτυπήσει ποτέ κάποιος;

Α: Εμένα όχι, αλλά ένα από το Ιράκ. Του λένε πού πας και λέει τι θέλεις και το χτύπησαν. Πολύ και εμείς λέμε έλα αλλά με χέρια. Θα σου δείξω εγώ με τα χέρια μου. Έλα μόνος σου, όχι με ζύλα και με άλλους. Εγώ με τα χέρια μου είμαι. Δε κλέβουμε, δε σας κάνουμε κακό. Λέτε, χτυπάτε τις κοπέλες.

Εγώ: Μου σουλμάνος είσαι;

Α: Ναι. Ο Αλάχ λέει εγώ αν δω μία κοπέλα και μου αρέσει να την παντρευτώ. Και να τη θέλω δεν την αγγίζω, και να μου σηκωθεί δεν θα την πειράζω.

Εγώ: Αφού εσείς χτυπάτε, βιάζετε κοπέλες και μετά αυτές τιμωρείτε

Α: Όχι, Αλάχ είπε ότι αυτός που χτυπήσεις μία γυναίκα είναι λάθος

Τα παιδιά-μετανάστες που γνώρισα καιμίλησα μαζί τους δούλευαν ταυτόχρονα με το σχολείο. Παρακολουθούσαν νυχτερινό.

«Μέχρι τις 4 δουλεύουμε και μετά πάμε σχολείο» μου είπε ο Ταμίρ.

«Θέλω να μάθω τη ελληνική γλώσσα. Μου αρέσει πολύ η Ελλάδα. Είναι όνειρο μου να έρθω εδώ και να μείνω. Εσείς οι Έλληνες δεν αγαπάτε τη Ελλάδα. Δεν κάνετε καλό στη πατρίδα σας. Εμείς στο Ιράκ προσπαθούμε να κάνουμε καλό. Οι ταλιμπάν έχουν κλείσει σχολεία, και δεν μπορούμε να πηγαίνουμε. Είπες κάτι; Σε κάνουν με το όπλο τους. Εμένα τη μητέρα του άλλου μου αδερφού (μάλλον τη θεία του εννοούσε απλώς δεν ήξερε τη λέξη ξάδερφος από ότι κατάλαβα) τη πήραν οι Ταλιμπάν και τη έσκισαν τα ρούχα επειδή έδινε να φάνε σε άλλους που σκοτώνουν οι Ταλιμπάν.»

Ο τρόπος διαβίωσης τους ήταν λιτός και πολύ φτωχικός. Μένανε είτε σε κέντρο φιλοξενίας μεταναστών, λίγο έξω από την πόλη είτε σε σπίτια που νοίκιαζαν 4-5 άτομα μαζί. Πολλές φορές μένανε πέντε άτομα σε ένα δωμάτιο αφού οι περισσότεροι δεν έπαιρναν χρήματα από εκεί που εργάζονταν.

(Συνέντευξη ενός παιδιού στα φανάρια που πουλούσε χαρτομάντιλα)

Εγώ: Ευχαριστημένος;

Π: Ναι (χαμόγελο). Εγώ κύριε δουλεύω να στέλνω λεφτά στη οικογένεια μου, στο Πακιστάν

Εγώ: Πως σε λένε;

Π: Παστούν εμένα με λένε κύριε

Εγώ: Γεια σου ρε Παστούν, με λένε Κώστα και μη με λες κύριε

Π: Εντάξει κύριε (χαμόγελο)

Εγώ: Που μένεις;

Π: Να εκεί από κάτω που είναι τα σεντόνια (μου δείχνει ένα κυρτό σημείο κάτω από το μπαλκόνι ενός εγκαταλελειμμένου σπιτιού. Είχε τοποθετήσει σεντόνια από μπροστά για να μην τον βλέπουν οι οδηγοί. Ακριβώς μπροστά από το σημείο που κοιμόταν περνούσε ο περιφερειακός της πόλης)

Εγώ: Δεν κρυώνεις το χειμώνα;

Π: Κρυώνω, κάνει κρύο εδώ αλλά τι να κάνω κύριε; Δεν έχω αλλού να πάω. Εμένα αν έρθει και η αστυνομία θα με πάει πίσω στο Πακιστάν

Εγώ: Σε χτύπησε ποτέ κανένας;

Π: Εμένα με χτύπησε μία φορά ένας αλλά είμαι με φίλους μου από Πακιστάν και δεν φοβάμαι.

Οι περισσότεροι από τους μετανάστες που πήρα συνέντευξη, είχαν δεχτεί τουλάχιστον ένα φραστικό επεισόδιο από κάποιον κάτοικο της πόλης και κάποιοι από αυτούς είχαν δεχτεί και επίθεση. Βέβαια επιθέσεις κατά αλλοδαπών είχαν σημειωθεί και από αστυνομικούς αλλά και από αλλοδαπούς από διαφορετική χώρα. Ας σημειωθεί ότι στις 3/1/2014 ένας Αφγανός τραυμάτισε με μαχαίρι ένα παιδί από το Πακιστάν.

Επιθέσεις κατά αλλοδαπών από κατοίκους της περιοχής έχουν σημειωθεί σύμφωνα με μαρτυρίες των μεταναστών:

8/2/2012 :Ένας οπαδός του νεοναζιστικού κόμματος χτύπησε με ρόπαλο ένα πακιστανό ο οποίος εκείνη την ώρα πήγαινε σπίτι του

26/4/2012: Μέλη της χρυσής αυγής επιτίθενται σε Μετανάστη από τη μέση Ανατολή και αφού του κλέψανε τα χρήματα τον υποχρεώνουν να μπει στη θάλασσα "για να πλυθεί"

27/7/2012: Μέλη ακροδεξιών οργανώσεων (Μαύρος Κύκνος) χτυπούν αλβανό εργάτη επειδή "έκλεβε τις δουλειές από τους έλληνες" όπως δήλωσαν αργότερα οι δράστες.

Ενδιαφέρον επίσης παρουσιάζει και ο τρόπος που δημιουργούνται οι συμμορίες μεταξύ των παιδιών. Το μεγαλύτερο μέρος των συμμοριών αποτελείται από mainstream άτομα τα οποία θέλησαν να μπουν ή να δημιουργήσουν μία συμμορία για να ανέβουν κοινωνικά. Οι συνηθέστερες ασχολίες τους με τη συμμορία είναι είτε η διακίνηση ναρκωτικών και κάποιες φορές και όπλων είτε καθαρά για καβγάδες. Αυτό που μου έκανε εντύπωση ήταν πως σε μία τόσο μικρή κοινωνία γίνεται ακόμη και διακίνηση όπλων.

Μπορεί όμως να λένε ψέματα. Σε κάθε ευκαιρία που βρίσκουν, προσπαθούν να προβάλλουν τα στοιχεία που θα τους κάνουν αρεστούς στα άτομα που συναναστρέφονται.

Π: Ρε, οι περισσότεροι το κάνουν για μαγκιά.. και 'γω δεν λέω, παίρνω από αυτούς. Μαζί μεγαλώσαμε στην ίδια γειτονιά, τους ξέρω... το χόρτο το παίρνω όμως από κάτι άλλους πιο μεγάλους, γιατί αυτούς δεν τους εμπιστεύομαι.

Εγώ: Είναι όλοι πλουσιόπαιδα;

Π: Ναι, οι περισσότεροι είναι, μόνο τα παιδιά από άλλες χώρες δεν είναι [...] καλά αυτοί έχουν ξεφύγει. Ο ένας κάνει εμπόριο όπλων, πιστόλια, τον έχω δει.

Εγώ: Δεν φοβάσαι μην μπλέξεις και σε πάρει και 'σένα η μπάλα;

Π: Ρε, εγώ στην απ' έξω είμαι, απλώς παίρνω χόρτο από αυτούς, δεν ασχολούμαι μαζί τους. Και πάλι όχι από αυτούς, από άλλους...έχουν σχέση μεταξύ τους. Υποστηρίζονται, αν πέσει ζύλο θα σκάσουν όλοι ή θα σε πετύχουν σε κανά στενό και θα σε γαμήσουν [...] μέσα στην παρέα έχεις κάποιον να σε στηρίζει, να τρέξει. Αν χρειαστώ κάτι θα πάρω ένα τηλέφωνο και τελείωσε η ιστορία.

Στις συμμορίες το 100% των ατόμων ήταν αγόρια. Οι κοπέλες τους συνήθως ήταν περήφανες και ένιωθαν πιο σίγουρες και πιο αναγνωρισμένες όταν είχαν αγόρι σε συμμορία.

Συνέντευξη με κοπέλα:

Ευ: Ρε η άλλη παρακαλούσε τον Π... να του πάρει πίπα. Σοβαρά, μην την πιστεύεις ότι και αν σου λέει.. του έλεγε δεν σου κάθεται γιατί δεν είμαι ακόμα έτοιμη, αλλά αν θες να σου πάρω πίπα.

Εγώ: Και αυτός τι έκανε;

Ευ: Δεν την γούσταρε και της έλεγε για να μου πάρεις πίπα θα κάνεις κάτι με τον Κ... αλλιώς γάματο. Και αυτή έβγαζε ιστορίες από το μυαλό της του τύπου πήγα να κάνω κάτι με ένα πρεζάκι και τελικά πέθανε ρε μαλάκα και είμαι σκατά γενικά και άλλα τέτοια. Ρε η κοπέλα μόνο με τέτοιους κάνει κάτι, αλητεία και καλά.

Εγώ: Εσύ τι σχέση έχεις με αυτούς;

Ευ: Μια φορά μου δώσανε πρέζα να χτυπήσω, τη χτύπησα κάτω από το γόνατο για να μην το δει η μάνα μου επειδή την επόμενη θα έκανα παρέλαση [...] ε, γενικά χόρτο κάνουμε μαζί, καιμανιτάρια [...] είναι γαμάτα παιδιά, θέλουν να ζουν, τίποτα άλλο. Για αυτό και όλες οι γκόμενες τους γουστάρουν. Είναι και λίγο λιώματα βέβαια (γέλια)

Ενδιαφέρον επίσης παρουσιάζει το γεγονός ότι αν και τα περισσότερα παιδιά ήταν απολιτίκ, τα άτομα που ασχολούνταν με πολιτική και ήταν σε συμμορίες όπως ανέφερα και παραπάνω ήταν χρυσαυγίτες. Δεν τους ενδιέφερε με ποιους δουλεύουν, αρκεί να είναι κοινωνικά αναγνωρισμένοι σε αυτό που κάνουν.

Εγώ: Δικός τους;

Μ: Ναι

Εγώ: Πώς και;

Μ: Έτσι για πλάκα. Αράζουμε στο παρκάκι, δεν μας πειράζει κανένας, και όταν δεν έχουμε με ποιον να παίζουμε ζύλο, παίζουμε μεταξύ μας.

Εγώ: Τι υποστηρίζεις;

Μ: Χρυσή αυγή. Κατεβαίνω τα σπάω κιόλας αλλά γιατί μ' αρέσει

Εγώ: Από πού είσαι;

Μ: Από Ρουμανία

Εγώ: Και γιατί υποστηρίζεις χρυσή αυγή;

Μ: Γιατί νιώθω Έλληνας ρε μάγκα για αυτό. Εδώ μεγάλωσα με Έλληνες κάνω παρέα, οπότε Έλληνας είμαι.

Επιπλέον το μεγαλύτερο διάστημα της ημέρας ήταν υπό την επήρεια ναρκωτικών και αλκοόλ. Μάλιστα ένα περιστατικό που μου ανέφερε ένα από τα παιδιά ήταν ότι ο ένας έπεσε πάνω σε τζαμαρία και κόπηκε παντού επειδή ήταν μαστουρωμένος και δεν την είχε δει. Τα ναρκωτικά καταλάμβαναν μεγάλο μέρος της ζωής τους. Σε κάθε ευκαιρία έκαναν χρήση χαπιών παραισθησιογόνων και έβγαιναν έξω να χτυπηθούν με άλλους. Έτυχε να είμαι σε κάποια περιστατικά μπροστά και να παρακολουθήσω τη σκηνή.

Ένα από τα παιδιά χρειαζόταν ένα χαρτάκι για να στρίψει τσιγάρο. Βλέποντας ένα παιδί, πηγαίνει να του ζητήσει χαρτάκι. Ο άλλος δεν κάπνιζε και δεν του έδωσε επειδή δεν είχε. Μάλιστα του μίλησε και πολύ ευγενικά. Τσατισμένος ο άλλος τον χτυπάει με το κεφάλι στη μύτη και σηκώνεται και φεύγει νευριασμένος. Αυτά τα περιστατικά συνέβαιναν συχνά και από τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας. Συνήθετος λόγος τσακωμού ήταν τα ναρκωτικά. Συνήθως κάποιο από τα παιδιά απέφευγε να πληρώσει και έτσι κανονίζανε να βρεθούνε για να χτυπηθούν. Άλλοι λόγοι ήταν κοπέλες ή «για πλάκα».

Παρέες εκτός συμμορίας δεν είχαν αφού όλη τους τη μέρα την περνούσαν με τα παιδιά της ομάδας. Το ντύσιμο τους δεν είχε κάτι το κοινό αφού ο καθένας είχε το δικό του στυλ. Συνήθως τα ρούχα τους ήταν ή πολύ παλιά και λερωμένα ή πολύ καινούργια. Σχολείο τα περισσότερα παιδιά δεν παρακολουθούσαν και έτσι τις

συνεντεύξεις τους τις πήρα εκτός σχολείου σε μέρη που συχνάζουν (σ.σ. «παρκάκι» το λέγανε) . Τα ονόματά τους για ευνόητους λόγους δεν τα αναφέρω αφού ακόμα και από τις συζητήσεις μας, ελάχιστες από αυτές κατάφερα να ηχογραφήσω, καθώς ήταν πολύ καχύποπτοι. Ένα από αυτά τα παιδιά μάλιστα πέθανε από ναρκωτικά ένα χρόνο πριν, σε ηλικία 18 χρονών. Συγκεκριμένα, τράκαρε με το μηχανάκι του, αλλά τράκαρε επειδή οδηγούσε υπό την επήρεια ναρκωτικών.

Κάτι πολύ σημαντικό που μου έκανε μεγάλη εντύπωση ήταν ότι στη συντριπτική τους πλειοψηφία οι μαθητές που ασχολούνταν με πολιτικά ήταν άντρες καθώς τα περισσότερα κορίτσια δεν ήθελαν να συμμετέχουν στις ομαδικές ή προσωπικές συνεντεύξεις καθώς όπως μου έλεγαν “ δεν ασχολούνται και τόσο”

Σ: (σ.σ. κοπέλα) Δεν ασχολούμαι με την πολιτική. Πολύ λίγο...επίσης δεν βλέπω ειδήσεις, είναι καταθλιπτικές

Ε: Δηλαδή δεν σε αντιπροσωπεύει τίποτα;

Σ: Αν εννοείς για κόμμα, όχι τίποτα δεν με αντιπροσωπεύει... αλλά γενικά τείνω προς την αριστερά (η συγκεκριμένη κοπέλα ήθελε να γίνει ηθοποιός και κυνηγούσε το όνειρό της με κάθε τρόπο)

Δε ξέρω γιατί οι περισσότερες κοπέλες δεν ασχολούνταν με τα πολιτικά. Είναι κάποιου είδους «τάμα» που έχουν κάνει να συνεχίσουν να είναι άβουλες; Σκεφτόμουν όλους τους αγώνες που έκαναν φεμινίστριες ανά τον κόσμο για τα δικαιώματα της γυναίκας και ένιωθα πολύ λίγοις. Και ξαφνικά αντί αν αντικρίσω γυναίκες μαχητικές και έτοιμες να πάρουν τη ζωή στα χέρια τους (εννοείται δεν τις κατακρίνω όλες μιλάω για την πλειοψηφία μόνο) , είδα κορίτσια παραδομένα στην καταναλωτική κουλτούρα με μόνη τους ανησυχία αν θα βρουν το κραγιόν που τους πηγαίνει ή αν ο γόης- γόηδες του σχολείου θα γυρίσουν να τις κοιτάξουν...Ο καταναλωτισμός είχε περάσει “για τα καλά” στη ζωή ειδικά των κοριτσιών κάνοντας πραγματικά τη ζωή τους μαρτύριο καθώς όπως μου ομολόγησε μια κοπέλα με ιδιαίτερη χαρά θα έλεγα (αν και πίσω από τα λεγόμενά της κρυβόταν ένα παράπονο) “ σηκώνομαι από τις 7.. έχω να κάνω μπάνιο, να κάνω τα μαλλιά μου, να βάλω λίγο μολύβι να βρω τι θα βάλω ,πολύ βασικό, και να έρθω σχολείο... Μου παίρνει αρκετή ώρα και για αυτό καθυστερώ κιόλας καμία φορά. Και κινώντας μου την περιέργεια τη ρώτησα γιατί τόσος κόπος για να έρθει στο σχολείο. Η απάντησή της ήταν πραγματικά αποπλυστική.. **“Και πώς να έρθω σαν λέτσος;”**.... Και παρόμοια απάντηση πήρα και από κοπέλες οι οποίες υποτίθεται “σε καμία περίπτωση (όπως μου τόνιζαν) δεν είμαστε θύματα της παγκόσμιας αγοράς”

Ακολουθεί συνέντευξη:

Ε.: Κάνεις παρέα με παιδιά τα οποία έχουν διαφορετική άποψη από σένα ;

Δ.: Ε... συνήθως δεν κάνω γιατί εκεί που πάω, πάμε μόνο εμείς (σ.σ. αναρχικά στέκια) και δεν έρχονται άλλοι... μια φορά ήρθε ένας κνίτης αλλά μας έσπασε τα νεύρα και τον διώξαμε...

Ε.: Έχεις θέμα δηλαδή;

Δ.: Όχι δεν έχω θέμα... καλά δεν θα βγω και με χρυσαυγίτη... οι τύποι είναι ηλίθιοι, τους λες κάτι και γκαρίζουν σαν τα ζώα (συνεχίστηκε η συζήτηση αλλά περιείχε πολλές ακατάλληλες λέξεις για εργασία).

Βέβαια υπάρχουν και τα παιδιά τα οποία αν και η ιδεολογία τους ή ακόμα και το κόμμα τους δεν τους “επιτρέπει” να συναναστρέφονται με άτομα διαφορετικής πολιτικής ταυτότητας αυτά δεν πτοούνται από το να κάνουν παρέα ακόμα και με άτομα από αντίθετης πολιτικής ιδεολογίας

*E.: Δεν έχεις φίλους που να έχουν διαφορετική πολιτική αντίληψη από σένα;
Φ: Ε βασικά έχω αλλά όχι χρυσαυγίτες... οι περισσότεροι δεν είναι γραμμένοι στην κνε.. με λίγα άτομα κάνω παρέα από την κνε και συνήθως αν έχουν καμία πορεία ή εξόρμηση και αφισκοκολλήσεις...*

Τον ίδιο τον πετυχαίνω έξω με ένα από τα παιδιά-μέλη της χρυσής αυγής να τρώνε σε γνωστό σημείο της πόλης με τις κοπέλες τους... Το συγκεκριμένο παιδί μάλιστα είχε κατηγορηθεί για εμπρησμό τράπεζας μαζί με άλλα δύο μέλη της οργάνωσης και οι γονείς του είχαν συλληφθεί για παράνομη κατοχή όπλων...

*E.: Επ τι κάνεις εδώ;
Φ.: Καλά (γέλια). Τρώμε εδώ χαλαρά..*

Τα περισσότερα παιδιά ομαδοποιούνταν με βάση τις απόψεις τους.. Σίγουρα συναναστρέφονταν και με παιδιά διαφορετικών απόψεων οι οποίες όμως δεν απέκλιναν πολύ από τις δικιές τους και μπορούσαν να συνεννοηθούν σε περισσότερα πράγματα. Αξιοσημείωτη είναι η τάση παιδιών του ακροδεξιού χώρου οι οποίοι αν και είναι εναντίον των μεταναστών παρόλα αυτά δεν πτοούνται να διακινούν ακόμα και ναρκωτικά με τη βοήθειά τους.

*E.: Τι υποστηρίζεις;
Π. Κοίτα δεν υποστηρίζω κανένα κόμμα αν και μ αρέσει η χρυσή αυγή.. είναι αλάνια τα άτομα (γέλια)
E.: Λες να ρίζουν και ζύλο;
Π.: Εσύ τι λες; Θα τους σπάσουν... για αυτό τους υποστηρίζω.
E.: Σου τη σπάνε και οι μετανάστες;
Π.: Εεεε οι περισσότεροι είναι μ...ες... πλακώνονται όλη την ώρα.
Η συζήτησή μας έβαινε καλώς μέχρι που κάποια στιγμή.
E.: Ναρκωτικά κάνεις;
Π.: (γέλια) εεεε κανα μπάφο που και που... στρίβω κανένα... ε όταν είμαι με παρέα για πλάκα...
E.: Έχεις τώρα μαζί σου; (ανοίγει την τσέπη του μπουφάν)
Π.: Νά... (γέλια) μεταξύ μας όμως...μη το γράψεις...βασικά μη βάλεις το όνομά μου (γέλια).
E.: Από πού το παίρνεις;
Π.: Από κάτι αλάνια... είναι καμία δεκαριά, κάνουν και εμπόριο όπλων με τον Χ (μέλος χρυσής αυγής). Κόκα μανιτάρια κ.τ.λ.
Είχα πλακωθεί και μια φορά και με βοήθησε.
E.: Καλά αυτός δεν είναι χρυσαυγίτης;
Π.: Ε σιγά.. δεν είναι φίλοι.. βγάζει λεφτά όμως... είναι δύο Αλβανοί ένας από Ρουμανία και κάτι άλλοι Έλληνες... δεν θυμάμαι... καλά μην πεις τίποτα είναι μαλάκες αυτοί.. αλλά να μου πεις ποιος θα την διαβάσει την εργασία σου.*

Εντύπωση μου προκάλεσε και η συζήτηση που είχα με έναν άλλο χρυσαυγίτη:

*B.: Βλέπεις εδώ;
E.: Ναι τι;
B.: Εδώ έχουν όπλα... τα χω δεί..
E.: Οι μπάτσοι δεν το ξέρουν;
B.: Δεν ξέρω.. μην πεις τίποτα.
E.: Όχι ρε μεταξύ μας.*

Σε συζήτηση μία άλλη μέρα με το ίδιο άτομο:

E.: Ξύλο παίζεις;

B.: Ε άμα κανέννας Αλβανός βρίσει την πατρίδα μου τη σημαία μου η την οικογένειά μου

E.: Πατρίς θρησκεία οικογένεια;

B.: Ε έτσι... είμαστε ανώτεροι.. ειδικά οι Αλβανοί το χουν στο DNA τους , την εγκληματικότητα... δεν είναι τυχαίο που οι περισσότεροι είναι εγκληματίες... είμαστε ανώτεροι... έχουμε τον πιο παλιό πολιτισμό και εμείς δώσαμε σε όλους τα μαθηματικά τη γλώσσα.

E.: Δεν είσαι ναζί;

B.: Κοίτα δεν είμαστε ναζί σίγουρα όχι .... Τους πονάει που είμαστε ψηλά σε ποσοστά και κάνει κρύο εκεί που είμαστε... εθνικιστές είμαστε... υπεράνω όλων η πατρίς.. το λέει και δω (δείχνοντας την μπλούζα του)... θα έρθουμε και η γη θα τρέμει.

Επιπλέον ειδικά οι μαθητές – χρυσαυγίτες έχουν ένα συγκεκριμένο τρόπο σκέψης. Έχουν πάντα μια παρέα που ηγούνται και μπλέκουν πάντα σε καβγάδες. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι περισσότεροι από αυτούς δεν είχαν καμία ιστορική ή πολιτική γνώση και βασίζονταν στην περί σιωνιστών συνομιλία (σ.σ. ότι θέλουν να κυριαρχήσουν στον κόσμο και να κάνουν κακό στους έλληνες). Επιπλέον στην βασική τους θεωρία είχαν τον Χίτλερ σαν μια πολύ σημαντική προσωπικότητα που σε καμία περίπτωση δεν ήταν παρανοϊκός εκτός από κάποιες ορισμένες περιπτώσεις σχετιζόμενες με κάποια ακραία αποδεδειγμένα εγκλήματα (π.χ. ολοκαύτωμα). Στις περισσότερες περιπτώσεις θεωρούσαν όποια επίθεση για το Χίτλερ προβοκατόρική και κατηγορούσαν κυρίως τους υπόλοιπους συμμαθητές τους ότι είναι ομορτοουνιστές και ρεβιζιονιστές ενώ η χρυσή αυγή δεν είναι τίποτα από τα δύο. Σημαντικό επίσης είναι το γεγονός ότι δεν δέχονταν το δημοκρατικό πολίτευμα ως το σωστό πολίτευμα καθώς θεωρούσαν πως “ κάποιος πρέπει να μας οδηγεί γιατί αλλιώς θα έρθουν τα κομούνια και θα καταστρέψουν τα πάντα” . Βέβαια σε καμία περίπτωση δεν είχαν διαβάσει άλλες ιδεολογίες πέρα από αυτήν του εθνικοσοσιαλισμού που διδάσκονταν στις συγκεντρώσεις που είχαν στα γραφεία του κόμματος αλλά και αργότερα στα σπίτια που συγκεντρώνονταν καθώς τα γραφεία έκλεισαν αφού βρέθηκαν μέσα όπλα (!). Εντύπωση μου έκανε επίσης ότι τα μέλη της χρυσής αυγής γράφουν άτομα εν αγνοία τους στα καταστατικά του κόμματος για να μπορούν να δικαιολογούν τα ποσά που βγάζουν. Δεν ξέρω το κατά πόσο ισχύει αλλά σίγουρα είναι τραγικό.

A.: Ρε γράφουμε γενικά άτομα που δεν τα ξέρουμε κιόλας...

E.: Που ξέρεις;

A.: Μου το πε ένας φίλος μου που είναι μέσα... μέλος δεν γίνεσαι έτσι απλά. πρέπει να περάσεις πολλά στάδια και αν είσαι έμπιστος.. δεν βάζουμε όποιον να ναι..

E.: Και πώς γράφεται όποιον να ναι; Δεν είναι παράνομο;

A.: Χαχαχαχα είναι αλλά σιγά μη το μάθει κανέννας... κάτι για την εφορία το κάνουνε γιατί το κράτος μας έχει βάλει στο μάτι και θέλει να μας διαλύσει.

Το μανιφέστο της χρυσής αυγής ήταν ξεκάθαρο άλλωστε για τους μαθητές. Τυφλή υπακοή στις εντολές των ανωτέρων τους. Τα παιδιά αρχικά πήγαιναν και βοηθούσαν. Στη συνέχεια έπρεπε να αποδείξουν ότι αξίζουν και ότι μπορούν να τους εμπιστευτούν οι επικεφαλής τους. Στρατολογούσαν συμμαθητές τους λέγοντας τους για τις αλύτρωτες πατρίδες και τη μεγάλη Ελλάδα. Βέβαια όπως ανέφερα πιο πάνω, οι ιστορικές τους γνώσεις ήταν ελλιπείς έως μηδαμινές.

E.: Ποιος είναι το ίνδαλμά σου;

Δ: Ο Μέγας Αλέξανδρος και ο Κολοκοτρώνης

E.: Γιατί;

Δ: Ε γιατί ήταν ήρωες

E.: Γιατί τι κάνανε;

Δ: Απελευθέρωσαν την Ελλάδα

E.: Ο Μέγας Αλέξανδρος έκανε επεκτατικούς πολέμους προς τους Πέρσες

*Δ: Ε ναι καλά τους έκανε, αφού μας έκαναν πόλεμο και αυτοί.. στις Θερμοπύλες
Ε: Που αλλού έγιναν μάχες, ξέρεις;
Δ: Ε, δεν θυμάμαι.... Ε, νομίζω... όχι δεν θυμάμαι (γέλια)
Ε: Κάποιον άλλο δεν έχεις σαν ίνδαλμα; πχ τον Αττίλα που ήταν επίσης σπουδαίος στρατηλάτης;
Δ: Ε όχι δεν τον ξέρω.. κοίτα και ο Χίτλερ ήταν σπουδαίος αν δεν έκανε όλα αυτά τα εγκλήματα ..κάποια από αυτά...Βασικά για τους Εβραίους είχε δίκιο.*

(αργότερα στη συζήτηση)

*Ε: πιστεύεις στο Χριστιανισμό;
Δ: Ναι, βέβαια, πατρίδα θρησκεία οικογένεια
Ε: Μα αφού ο Χριστός ήταν Εβραίος*

Θα ήθελα να κάνω μια παρένθεση σε αυτό το σημείο καθώς το συγκεκριμένο τραγούδι τραγουδιέται από τον βουλευτή της χρυσής αυγής Ματθαίουπουλο... για όσους ακόμα αμφιβάλλουν για το αν είναι ναζι ή όχι.

*Δ: Ε εντάξει δεν ξέρω δεν είμαστε σίγουροι. Μπορεί να είναι και προβοκάτσια των Εβραίων
Ε: Αφού οι Εβραίοι δεν τον δέχτηκαν σαν σωτήρα τους.
Δ: Ε δεν ξέρω δεν μπορώ αν σου πω
Ε: Να σε ρωτήσω. Ξέρεις τι σημαίνει προβοκάτσια γιατί μου το λένε πολλοί στις συνεντεύξεις..
Δ: Ε όταν λες κάτι που δεν ισχύει...αυτό νομίζω ή κάτι τέτοιο τουλάχιστον*

Επιπλέον σημαντικό για την εικόνα ενός χρυσαυγίτη μαθητή ήταν να μπορεί να δέρνει όταν χρειαστεί καθώς όπως έλεγαν **“μερικοί πούστηδες θέλουν πολύ ξύλο και θα στρώσουν”** Αξίζει να σημειωθεί ένα περιστατικό που συνέβη σε συζήτηση μου με έναν από τους χρυσαυγίτες μαθητές που πέταξαν την μολότοφ στην τράπεζα Κύπρου. Το ύφος του καθ 'όλη τη διάρκεια της συνέντευξης ήταν προκλητικό απότομο και κοφτό θέλοντας μάλλον να δείξει” πόσο νταήδες είναι στη χρυσή αυγή”

*Ε: Είσαι εθνικιστής δηλαδή;
Ο: Ναι
Ε: Έχεις τη σβάστικα τατουάζ όπως μου είπαν οι άλλοι ή παραμύθια τους λές
Ο: Τραβάς κανένα ζόρι;
Ε: Όχι το λέω γιατί εγώ την έχω
Ο: Είσαι δικός μας και συ ρε; Για να δω
Ε: Το πίστεψες ε (γέλια); Όχι, ψέματα σου είπα
Ο: Και που είναι το αστείο με τη σβάστικα. Καλά τα έκανε τα μουνόπανα ο Χίτλερ
Ε: Ο παππούς σου ήταν ταγματσαφάλης να φανταστώ ε;
Ο: Ναι νομίζω
(κάπου εκεί έχασα την ψυχραιμία μου)
Ε: Και δεν ντρέπεσαι για αυτό; Εγώ θα ντρεπόμουν να το λέω
Ο: Είσαι μαλάκας ε; α γαμήσου, δεν σου λέω τίποτα άλλο*

Η συζήτησή μας διήρκεσε μία ώρα αλλά δε με άφησε να ηχογραφώ καθώς φοβόταν μη το χρησιμοποιήσω εναντίον του. Μεταξύ άλλων μου εξύμνησε το Χίτλερ, τη σβάστικα ,την Ελλάδα καθώς και υποστήριζε ότι είναι καθαρόαιμος Έλληνας και όχι “μπασταρδεμένος”. Και φυσικά δεν πήγαινε τους μετανάστες. Το αστείο βέβαια είναι ότι με μαρτυρία παιδιού που αναφέρεται πιο πάνω ο Ο. πουλούσε ναρκωτικά καθώς και έκανε χρήση (αντίθετο για το κόμμα της χρυσής αυγής αυτό) με μετανάστες καθώς και εμπόριο όπλων. Θα μου επιτραπεί να γίνει μια παρένθεση καθώς το παιδί αφού συνελήφθη και οδηγήθηκε στον ανακριτή του επετράπη να πληρώσει και να βγει καθώς έχει αρκετά χρήματα. “ Σε βάρος τους έχει ασκηθεί ποινική δίωξη για κατοχή από κοινού εκρηκτικών υλών, έκρηξη από κοινού,

διακεκριμένη περίπτωση φθοράς από κοινού πράγματος ιδιαίτερα μεγάλης αξίας που βρίσκονταν σε δημόσιο χώρο με έκρηξη, από περισσότερους από δύο, που ενήργησαν με καλυμμένα τα χαρακτηριστικά των προσώπων τους, παράνομη οπλοκατοχή από κοινού και κατά μόνες για τον πρώτο και τον τρίτο και παράνομη οπλοφορία από κοινού.” Τα υπόλοιπα άτομα δεν ξέρω αν αποφυλακίστηκαν. Βέβαια ,και ας μου επιτραπεί, το “κράτος δικαίου” έκανε όπως πάντα την δουλειά του απελευθερώνοντας με δίκια του πρωτοβουλία και νομοθέτηση όποιον αυτό νομίζει κάνοντας διακρίσεις με βάση την ιδεολογία του καθενός (βλ. Σακκά, μαθητές λυκείου Λαμίας)

Συγκριτικά με τους χρυσαυγίτες μαθητές οι υπόλοιποι που υποστήριζαν μία πιο εναλλακτική ή αναρχική ιδεολογία είχαν περισσότερες γνώσεις καθώς ήταν πιο ανοιχτοί και δεκτικοί. Αξιοσημείωτο είναι ότι οι περισσότεροι μαθητές που είχαν διαβάσει το Mein Kampf (Ο Αγών μου) ήταν μαθητές με αριστερή ιδεολογία καθώς μόνο ένας μαθητής μέλος της χρυσής αυγής το είχε διαβάσει και αυτό όχι ολόκληρο αλλά κάποια αποσπάσματα μέσω ίντερνετ. Χαρακτηριστική είναι η δήλωση ενός μαθητή της δευτέρας λυκείου ο οποίος υποστήριζε τη Ν.Δ. **“μάλλον σαν καλός πολίτης που ήθελε να είναι με τις μόνες του ασχολίες να είναι τα κλαμπ , οι καφετέριες τα ποπ κομμάτια και μία κοπέλα που τον έφτυνε”** μου απάντησε σε ερώτηση αν είχε να διαλέξει ανάμεσα στη χρυσή αυγή και σε ένα αριστερό κόμμα τι θα διάλεγε που είπε τη χρυσή αυγή με σιγουριά αλλά μετά που τόνισε “πως θα το έκανε επειδή δεν πάει τους κομμουνιστές” Βέβαια όταν από περιέργεια τον ρώτησα το λόγο που είπε **“πως ο παππούς του ήταν δεξιός και τους πολέμησε”**.

Το ντύσιμο των περισσότερων μαθητών χρυσαυγιτών δεν ήταν τόσο ιδιαίτερο (παντελόνια παραλλαγής, μπότες α λα βέρμαχτ και μπλούζα μαύρη της χρυσής αυγής με πουφάν fly δεκαετίας '80 θυμίζοντας Skinhead). Θα έλεγα πως δεν προκαλούσαν με τη συμπεριφορά τους παρά μόνο όταν βρίσκονταν όλοι μαζί γιατί “που να φορέσουν τη μπλούζα και να κυκλοφορήσουν στην πόλη μόνοι τους” “θα μας πιάσουν οι άπλυτοι και θα μας δείρουν” έλεγαν “ενώ αν είμαστε πολλοί τότε δεν μιλάνε οι πούστηδες”

Αστεία ήταν ένα επιχείρημα χρυσαυγίτη μαθητή όταν τον ρώτησα γιατί να φύγουν μόνο οι μετανάστες και όχι και οι κακοί Έλληνες που κάνουν κακό στη **“χώρα που γέννησε τον πολιτισμό”** όπως περηφανευόταν.

T: Πιστεύω πως πρέπει να φύγουν οι μετανάστες γιατί είναι παράνομοι ενώ οι Έλληνες μπορούμε να κάνουμε ότι θέλουμε. Στην έδρα μας είμαστε.

Αυτή ήταν η απάντηση του για να έρθει η πληρωμένη απάντηση ενός μαθητή αναρχικού που καθόταν και παρακολουθούσε τη συνέντευξη

Σ: Από όλα τα σπερματοζωάρια εσύ νίκησες; Φαντάσου πως ήταν τα άλλα

Ακολούθησε καβγάς αλλά ηρέμησαν όταν έφυγε μετά ο ένας.

Ένα ακόμα αστείο της υπόθεσης “νεανική χρυσή αυγή” είναι τα τραγούδια που ακούνε. Παραθέτω ένα κομμάτι:

*Γαμώ τον Βίζενταλ
γαμώ την Άννα Φρανκ
γαμιέται κι όλη η φυλή του Αβραάμ.
Τ' αστέρι του Δαβίδ με κάνει να ξερνάω
αχ, το Άουσβιτς, πόσο το αγαπάω!
Ρε κωλοεβραίοι δεν θα σας αφήσω
στο τείχος των Δακρύων θα 'ρθώ να κατοικήσω.
Juden Raus! Καίγομαι στο Άουσβιτς*

Τραγούδια που κάποια μέλη της χρυσής αυγής άκουγαν (Ομολογώ ότι και εγώ το άκουσα μία φορά και μετά μπόρεσα να ξεράσω ελεύθερα) και τα τραγουδούσαν κιόλας. Σε κάθε περίπτωση πάντως η συνέπεια δεν υπήρχε καθώς κρατούσαν από τον εθνικισμό –εθνικοσοσιαλισμό ότι τους συνέφερε. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι κάνανε εμπόριο με μετανάστες, είχαν κάποιοι ερωτικές σχέσεις με Αλβανίδες, κάνανε χρήση ακόμα και βαριάς μορφής ναρκωτικών και παίζανε ξύλο με κάθε λογής άνθρωπο που ήταν διαφορετικός (πολιτικά- χρωματικά- πολιτισμικά κτλ.) Θα μπορούσα να πω όσο πιο απλά μπορώ ότι απλώς ήθελαν να ηγούνται ακόμη και αν αυτό ήταν παγανισμός αναμειγμένος με ορθοδοξία και αντισημιτισμό, με μία μικρή δόση παράνοιας και πινελιές Δωδεκαθεϊσμού.

Αυτό ήταν βέβαια μόνο ένα δείγμα παιδιών καθώς συνάντησα άτομα με ποικιλία απόψεων. Ένα άλλο κομμάτι που έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον είναι οι μαθητές με αριστερή αντίληψη-ιδεολογία. Ένα μεγάλο κομμάτι αυτών των παιδιών ανήκαν στον αναρχικό χώρο.

Εξωτερικά συνηθέστερη εμφάνιση φαρδιές παλιές μπλούζες, κατά κύριο λόγο σκισμένα τζιν, και παπούτσια και αυτά συνήθως σκισμένα. Συναναστρέφονταν κυρίως μεταξύ τους αν και αρκετά από τα παιδιά κάνουν παρέα και με άλλους μαθητές διαφορετικής πολιτικής αντίληψης, κοντινής στη δική τους. Οι ασχολίες και τα ενδιαφέροντά τους δεν είναι διαφορετικά από των άλλων παιδιών και συνήθως είναι πιο δεκτικοί και εναλλακτικοί από τους υπόλοιπους. Σε γενικές γραμμές όμως τόσο η μουσική τους όσο και τα ρούχα τους οι ασχολίες τους και τα ενδιαφέροντά τους είναι πιο “ψαγμένα” από των υπόλοιπων παιδιών (παλιό ροκ, dubstep, electronic, trance, metal) είναι μερικά από τα ακούσματά τους τα οποία σε κάθε περίπτωση θα υπερασπιστούν “σθεναρά” όταν χρειαστεί για να σου αποδείξουν ότι το ακούνε από επιλογή τους και όχι επειδή είναι της μόδας. Η πολιτική τους ταυτότητα επιδεικνύεται μέσω τόσο της μουσικής τους όσο και του ντυσίματος αλλά και των ασχολιών τους. Διαβάζουν κυρίως μη εμπορικά βιβλία. Εντύπωση μου έκανε το ότι οι περισσότεροι από αυτούς τους μαθητές είχαν διαβάσει το Άκου ανθρώπακο του Βίλχελμ Ράιχ (από το οποίο πραγματικά στο τέλος της συζήτησης κουράστηκα να ακούω παιδιά φερέφωνα του βιβλίου καθώς η πολιτική τους ταυτότητα βασιζόταν σε ένα μεγάλο βαθμό σε αυτό).

E: Διαβάζεις;

Σ: Ναι, διάβασα το άκου ανθρώπακο και τώρα διαβάζω Κροπότκιν

E: Που τον έμαθες τον Κροπότκιν; Δεν είναι και ιδιαίτερα γνωστός για τους περισσότερους

Σ: Στην κατάληψη που συχνάζω τον συζητούσαμε και τον διαβάζω. Μου αρέσει να διαβάζω και να διαμορφώνω μία άποψη. Δεν σημαίνει ότι, ότι διαβάζω το πιστεύω και το δέχομαι αλλά μου αρέσει.

Αυτός ήταν ο μοναδικός μαθητής ο οποίος είχε κάποιες αρκετές γνώσεις για τα θέματα που συζητούσε και τον αφορούσαν. Κατά τα άλλα οι περισσότεροι αναπαρήγαγαν αυτό που άκουγαν ή συζητούσαν και συμφωνούσαν. Κατά κύριο λόγο τα παιδιά από οποιοδήποτε χώρο στο μεγαλύτερο μέρος τους δεν έκαναν προσωπική έρευνα και δεν προσπαθούσαν να αποκτήσουν μια δική τους ταυτότητα.

Επιπλέον θα άξιζε να σημειωθεί (λόγω και επικαιρότητας) ότι τα παιδιά ανεξαιρέτως είχαν επηρεαστεί από την κρίση. Εδώ όμως έρχεται το εξής παράδοξο: Παιδιά με δεξιά ιδεολογία (ακόμη και ακροδεξιά) στην πλειονότητά τους αντιμετώπιζαν πολύ σοβαρότερα οικονομικά προβλήματα από παιδιά που δήλωναν αριστεροί (αναρχικοί, κομμουνιστές κ.τ.λ.). Σε ένα ποσοστό της τάξεως του 50% παιδιά με αριστερή ιδεολογία είχαν πιο ακριβά ρούχα (μάλιστα πολλές φορές τα χαλούσαν επίτηδες για να φαίνονται παλιά)

Φ: Κάνε το παπούτσι σου έτσι (άρχιζε να τρίβει το παπούτσι του στο έδαφος). Δεν είναι ωραία να φαίνονται καινούργια. Να, κοίτα..

Π: Την έκοψα κάτω την βερμούδα μου έσπαγε τα νεύρα

E: Τι μάρκα είναι;

Π: Horsefeathers (σ.σ. κοστίζει 75 ευρώ)

Μεταξύ των άλλων σκέφτηκα, για ποιό λόγο άτομα με οικονομικά προβλήματα να υποστηρίζουν μία δεξιά-καπιταλιστική πολιτική και να ελπίζουν ότι θα αλλάξει ενώ άτομα με αριστερή πολιτική αντίληψη (σαν πιο εναλλακτική και μη κομπορμιστές) ακολουθούν έστω και ασυναίσθητα την ομοιογενοποίηση της κοινωνίας; Και το περίεργο ήταν ότι οι μεν προσπαθούσαν να με πείσουν ότι δεν αντιμετωπίζουν τόσο μεγάλα προβλήματα και για όλα φταίνε οι κομμουνιστές που έχουν καταστρέψει τη χώρα (!) καθώς και το Πασόκ (που για αυτούς είναι αριστερό) και οι δε να προσπαθούν να με πείσουν το μόνο που τους ενδιαφέρει είναι να βοηθήσουν και να αγωνιστούν και δεν τους νοιάζουν τα υλικά αγαθά καθώς “οι κεφαλαιοκράτες έχουν ως σκοπό μόνο το κέρδος και τίποτα άλλο και δεν ενδιαφέρονται για τον άνθρωπο και άλλα παρόμοια... βέβαια όλα αυτά τα υποστηρίζανε τόσο σθεναρά με το μπλουζάκι το Burberry και το πουκάμισο Lacoste. Βέβαια υπήρχαν και οι πιο αθλητικοί οι οποίοι απέφευγαν τα πουκάμισα και τα στενά παντελόνια και συμβιβάζονταν με παντελόνια φαρδιά σκισμένα κατά προτίμηση (οι ίδιοι τα είχαν σκίσει) , κόστους 60 με 80 ευρώ και μία κοντομάνικη μπλούζα της τάξεως των 30 με 40 ευρώ. Για να αποφύγουμε οποιαδήποτε παρεξήγηση αυτό συνέβαινε σε εάν ποσοστό των παιδιών με αριστερή-αναρχική ιδεολογία και όχι σε όλα. Το κοινό που είχαν τα περισσότερα παιδιά με αυτή την ιδεολογική ταυτότητα ήταν ότι το μεγαλύτερο ποσοστό τους δεν ερευνούσε αλλά αναπαρήγαγε κάτι προσαρμόζοντας το στα δικά του μέτρα.

E: Τελικά τι δηλώνεις;

Z: (γέλια) αναρχικός σίγουρα

E: Ο στόχος σου για όταν τελειώσεις το πανεπιστήμιο;

Z: Να γίνω διπλωμάτης ή να μπω σε κάποια μεγάλη εταιρία

E: Καλά σαν αναρχικός δεν είσαι κατά των εκμεταλλευτών; Των μεγάλων επιχειρήσεων;

Z: (γέλια) ναι, εντάξει. θα προσπαθήσω να το αλλάξω από εκεί ότι μπορώ

E: Πόσα χρήματα παίρνεις την εβδομάδα;

Z: 70 σύνολο. 20 με 30 τρώω την εβδομάδα για φαγητό στο σχολείο και έξω και το σκ μου δίνουν άμα χρειαστώ 10 , 20 ευρώ ακόμα..

E: Πόσα χαλάς το Σάββατο που βγαίνεις;

Z: Σίγουρα 30 με 40 ευρώ..καμιά μπύρα να φάμε τίποτα μετά κουρσάρο χαλαρά (γέλια)

E: Πολλά δεν είναι;

Z: (γέλια)

Είναι μία και μοναδική περίπτωση, αξιοσημείωτη όμως ενός παιδιού που σε καμία περίπτωση η ζωή που έκανε δεν ταίριαζε με το ιδεολογικό του προφίλ.

Όσο αναφορά τη θρησκεία, τα περισσότερα παιδιά αυτού του χώρου δηλώνανε άθεα. Δέχονταν τις άλλες θρησκείες καθώς και τον χριστιανισμό αλλά δεν δέχονταν την ύπαρξη ενός θεού που αποφασίζει για την μοίρα και τις ζωές των ανθρώπων. Υποστηρίζανε την ανεξιθρησκία , την ελεύθερη βούληση, την ελευθερία του λόγου.

E: Πιστεύεις;

Z: Όχι.. δεν πιστεύω σε τίποτα πέρα από αυτό που μπορώ να δω , να σκεφτώ να νιώσω

E: Πιστεύεις ότι υπήρξε ο Χριστός;

Z: Ναι σίγουρα και τον παραδέχομαι αλλά εντάξει δεν έγινε και Θεός.

Σημαντική θέση στην έρευνα κατέχει και το κομμάτι της βίας. Βία στη βία της εξουσίας, μου τόνιζε ένας μαθητής δευτέρας λυκείου ο οποίος δήλωνε αναρχικός και λίγο χούλιγκαν αφού δεν είχε λείψει πορεία στην οποία να μην είχε προξενήσει καταστροφές. Η γκάμα του μεγάλη, τράπεζες (μου περιέγραψε με κάθε λεπτομέρεια το κάψιμο της eurobank) φανάρια, παρκόμετρα, βάψιμο τοίχων με σπρέι, αφισοκολλήσεις και φυσικά όπως μου τόνιζε και ο ίδιος “ξύλο με τους μπάτσους”. Μεγάλη του τιμή όπως μου είπε (γελώντας πάντα και με ειρωνεία) όταν τον συνέλαβαν “ασφαλίτες” και τον πήγαν μέσα για εξακρίβωση.

Σ: Έρχονται από πίσω και όπως έτρεχα με κλωτσάν στα πόδια και με πετάνε κάτω.

Ε: Σοβαρά; Καλά γιατί σε έπιασαν;

Σ: Γιατί ήμουν στην πορεία.. δεν τους βολεύει που διαδηλώνουμε

Ε: Μετά;

Σ: Μετά με βάζουν πάνω στη μηχανή τρικάβαλο και με έβαλαν ανάμεσά τους. Ο πίσω (μουνόπανο όπως τον αποκάλεσε) με βαρούσε γονατιές σε όλη τη διαδρομή και με χτυπούσε και με το κράνος ενώ ο μπροστά με χτυπούσε μόνο με το κράνος προς τα πίσω. Με πήγαν στο τμήμα, με δένουν με χειροπέδες σε μία καρέκλα και αφού μου έδωσαν δυο τρεις σφαλιάρες μου ζήτησαν τα στοιχεία μου. Ε, μετά από καμιά ώρα με αφήσανε... Αν θυμάμαι καλά!

Η βία είναι το καταφύγιο των αποτυχημένων τόνισε κάποιος... Δεν ξέρω αν είχε δίκιο αλλά όπως μου τόνισαν οι περισσότεροι μαθητές η βία είναι κατακριτέα εκεί που δεν χρειάζεται.

Ε: Είσαι υπέρ της βίας;

Α: Υπέρ δεν είμαι όχι, ούτε το κόμμα είναι υπέρ της βίας. (σ.σ. χρυσή αυγή)

Ε: Αφού εσείς πλακώνεστε συνέχεια με τους μετανάστες..

Α: Ε (γέλια) όχι εμείς... εγώ σπάνια έχω πλακωθεί και μόνο αν μου βρίσουν την πατρίδα τη σημαία ή την οικογένεια και τη θρησκεία.

Ε: Αφού υπάρχουν πολλά περιστατικά χρυσαυγιτών που χτυπάνε κόσμο

Α: Ε τα περισσότερα είναι ψέματα μην τα πιστεύεις όλα

Παραθέτω ένα περιστατικό που συνέβη σε ένα σχολείο της πόλης που έκανα την έρευνα.

Γύρω στις δέκα το πρωί μία ομάδα- γύρω στα δέκα άτομα μαυροφορεμένων νέων (μεγαλύτεροι από 30 δεν θα ήταν) πήγαν έξω από ένα σχολείο την ώρα της πρωινής προσευχής πριν μπουνε τα παιδιά για μάθημα και χτυπώντας τα ρόπαλα στα κάγκελα φώναζαν συνθήματα. Στη συνέχεια έκατσαν προσοχή και έψαλλαν τον εθνικό ύμνο. Αυτό προκάλεσε αντιδράσεις στο σχολείο (βέβαια για αστυνομία ούτε λόγος). Αυτό όμως που αξίζει να τονισθεί είναι ότι κάποιοι μαθητές επικρότησαν αυτή την πράξη σαν “γνήσια ελληνική” (μάλλον ο Λεωνίδας πριν πάει στον πόλεμο εκφόβιζε τα παιδιά του τοπικού σχολείου φωνάζοντας συνθήματα όπως «αίμα τιμή χρυσή αυγή» και «έξω οι μετανάστες»). Αφού τελείωσαν με στρατιωτικό βηματισμό κατευθύνθηκαν προς την παραλία της πόλης. Δέκα άτομα κάνοντας παρέλαση με σημαίες πέρασαν απαρατήρητα από την αστυνομία ή ακόμη και τα κανάλια. Εδώ αξίζει αν σημειωθεί ένα σύνθημα που μου είπε ένας μαθητής.
«Μπάτσοι T.V. νεοναζί ,όλα τα καθάρματα δουλεύουνε μαζί»

Συνέντευξη με αναρχικό μαθητή:

Ε: Ο αναρχισμός κάθε άλλο παρά βία είναι...

Α: Ναι έχεις δίκιο αλλά η βία εξυπηρετεί όταν το κράτος αυθαιρετεί.. βία στη βία της εξουσίας...

Ε: Και τι σπάτε;

A: Ε τράπεζες , παίζουμε ζύλο με μπάτσους
E: Και άλλα σπάτε όχι μόνο τράπεζες
A: Όχι τα άλλα είναι προβοκάτσια... Ε έχουμε κάνει και λάθη... έχουμε σπάσει και αυτοκίνητα και κάποια μαγαζιά αλλά όχι εδώ Αθήνα
E: Μήπως πολλοί μπερδεύουν την έννοια του αναρχικού με αυτή του χούλιγκαν;
A: Κοίτα αρκετοί δηλώνουν αναρχικοί για να τα σπάνε και να ξεδίνουν, και εγώ το έκανα στην αρχή μετά όμως κατάλαβα..
E: Τι κατάλαβες;
A: Ότι δεν ωφελεί να τα σπας.. δεν κερδίζεις κάτι.. εντάξει με τις τράπεζες δεν έγινε κάτι να τις κάψεις υπάρχουν τόσες (γελώντας) και στην τελική μας έχουν πει το αίμα τόσα χρόνια
E: Και τι κερδίζεις καίγοντας τράπεζες ή χτυπώντας μπάτσους;
A: Κοίτα (γέλια), δεν ξέρω αν κερδίζω κάτι απλώς μου τη σπάνε μου τη σπάνε πολλά πράγματα. και δεν ξέρω πώς να τα αλλάξω καμιά φορά. η παιδεία είναι χάλια. το σχολείο το ίδιο, δεν μας προσφέρουν τίποτα.

Αργότερα σε συνέντευξη με άλλο παιδί.:

E: Γιατί είσαι έτσι; Γιατί κλαις;

H: Τίποτα, άστο

Αργότερα με πλησιάζει μία γνωστή μου από το σχολείο και μου είπε ότι ο πατέρας του , το προηγούμενο βράδυ έκανε απόπειρα αυτοκτονίας. Πήγε να πηδήξει από την ταράτσα και οι γείτονες τον είδαν και άρχισαν να φωνάζουν. Το παιδί είναι αναρχικός δραστηριοποιημένος στο στη πόλη που ζει.

E: Και συ αναρχικός (γέλια); μόδα τελευταία έχει γίνει;

H: Δεν ξέρω μπορεί (γέλια). Αρκετοί είναι μόνο για να τα σπάνε αναρχικοί.. χούλιγκαν βασικά αυτούς θα τους δεις παντού.. στο γήπεδο να παίζουν ζύλο, έξω , σε πορείες.. αφορμή ψάχνουν...

E: Και σας παίρνει η μπάλα όλους;

H: Εντάξει και εμείς τα σπάμε.. και εγώ τα χω σπάσει αλλά ξέρουμε συνήθως τι κάνουμε, είμαστε οργανωμένοι... τράπεζες και τέτοια.. πέτρες στους μπάτσους...

E: Και τι κερδίζεις;

H: Τελικά τίποτα... τίποτα απολύτως. Αν δεν κάτσεις να διαβάσεις μόνος σου, να ψάξεις, δεν θα κερδίσεις τίποτα. Η παιδεία είναι η χειρότερη, παράγει ζώα έτοιμα για σφαγή.

Αίσθηση επίσης προκαλεί και η συζήτηση που είχα με δύο παιδιά από το Πακιστάν ,ορφανά 17 χρονών. Παρακολουθούσαν σχολείο στο νυχτερινό γυμνάσιο της πόλης. Αφού μου εξιστόρησαν πως ήρθαν στην Ελλάδα το θέμα έφτασε στο πως αντιμετωπίζονται από τους Έλληνες και αν είχαν υποστεί ψυχολογική ή σωματική βία.

O: Με είχαν δει στην παραλία μια φορά και με φώναζαν τι θέλεις εδώ εσύ βρωμιάρη;

E: Χρυσανγίτες;

O: Δεν ξέρω αν ήταν... ένα παιδί από την πατρίδα μου το χτύπησαν και του είπαν "εδώ είναι Ελλάδα βρωμιάρη"... Έλα να σου πω ποιος είναι βρωμιάρης.. και καθαροί είμαστε και ρούχα έχουμε...

M: Έλα αν είναι άντρας με τα χέρια να δούμε ποιος έχει δύναμη.. να του πω εγώ μετά... έρχονται δέκα δέκα... ας έρθει ένας και μετά θα δούμε ποιος έχει δύναμη... όχι με ζύλα και μαχαίρια.. έτσι χέρια... θέλει; (φανερά εκνευρισμένος, καθώς όπως μου εξήγησαν είχαν ζήσει κάποια άσχημα περιστατικά και αυτοί και οι φίλοι τους)

Μία άλλη κατηγορία μαθητών που αποτελεί ενδιαφέρον είναι αυτοί οι οποίοι δεν ασχολούνται καθόλου με την κοινωνικοπολιτική ζωή της χώρας (όπως τόνισα παραπάνω μόνο ένα μικρό ποσοστό των μαθητριών συμμετείχαν ενεργά και ήξεραν τι

συμβαίνει). Βέβαια από αυτό τον κανόνα δεν έλειπαν και μαθητές .... Σε ένα γενικό σύνολο των μαθητών που παρακολούθησα το 70% περίπου ασχολούταν αρκετά ή σε κάποιο μικρό βαθμό με τα πολιτικά... Από αυτό το 30% το 80% ήταν μαθήτριες και το 20% μαθητές. (τα ποσοστά τα παραθέτω όχι με σκοπό να βγάλω ένα γενικό συμπέρασμα αλλά για να δώσω μία εικόνα του τι συνέβαινε.)

Γ: Δεν με ενδιαφέρει, τσάμπα χαλιέμαι, όλοι ίδιοι είναι. Προτιμώ την ησυχία μου και να περνάω καλά.

(μπαίνει και η κοπέλα του στη συζήτηση μετά από λίγο)

Κ: Ρε Κώστα να σε ρωτήσω κάτι; Εμείς θα το αλλάξουμε όλο αυτό; Μόνοι μας; Άντε και πιστεύουμε τι έγινε; Τι θα αλλάξει; Εγώ πιστεύω ότι ο καθένας πρέπει να φτιάξει μια δικιά του άποψη και να κάνει αυτό που τον κάνει ευτυχισμένο.. άλλωστε ο καθένας τον κόλο του κοιτάει...πες μου κάτι που κέρδισες από κάτι που πίστευες...πραγματικά έχω βαρεθεί.

(σε λίγο παρεμβαίνει η φίλη της Κ.)

Α: Ναι αλλά έτσι ρε Κ. δεν κερδίζεις άμα δεν προσπαθείς. Θα μείνεις με τα χέρια σταυρωμένα; Έτσι; και να αποφασίζουν οι άλλοι για σένα;

Κ: Όχι ρε Α. αλλά δεν θα κερδίσω κάτι... δεν ξέρω, με έχει κουράσει πάρα πολύ όλο αυτό, όλοι τέτοια συζητάνε. Βαρέθηκα, πραγματικά..

Ε: Και πως πιστεύεις ότι θα αλλάξει ο κόσμος;

Κ: Δεν ξέρω ρε Κώστα.. αλλά δεν έχει κερδηθεί και κάτι όλα αυτά τα χρόνια .. πάλι μας έχουν από κάτω και μας κάνουν ότι θέλουν...

Ε: Και νομίζεις ότι το να μείνουμε με σταυρωμένα χέρια θα είναι καλύτερα;

Κ: Πραγματικά δεν ξέρω, αλήθεια δεν ξέρω...

Η κατάσταση φαίνεται απελπιστική για την παραπάνω μαθήτρια η οποία προτιμά να ζήσει μακριά από όλα αυτά.

Παρακάτω ρωτάω τα παιδιά αν διαβάζουν εξωσχολικά πάντα βιβλία σχετικά με τις αντιλήψεις τους. Παραθέτω μία ανακεφαλαίωση από τις απαντήσεις τους:

Χ: Ναι εγώ διάβασα το άκου ανθρωπάκο και τώρα διαβάζω τους illuminati

Φ: Διάβασα το άκου ανθρωπάκο και τώρα διαβάζω το Χνότα στο τζάμι.

Σ: Εγώ γενικά βαριέμαι να διαβάσω, αλλά κάνω αρκετές συζητήσεις στην κατάληψη που πάω.

Β: Μπα βαριέμαι, αλλά στα γραφεία που πάμε κάνουμε συζητήσεις λέμε και τις απορίες μας.

Φ: Έχω διαβάσει το κεφάλαιο, Λένιν...αυτά και μετά κάνουμε και συζητήσεις στα γραφεία.

Ο: Όχι ρε τι να διαβάσω...έχω κάνει αρκετές συζητήσεις, με καλύπτουν αυτά που ξέρω.. βαριέμαι να διαβάσω.

Εδώ θα ήθελα να τονίσω δύο πράγματα. Αρχικά, το ένα τρίτο των μαθητών έλεγε ψέματα ότι έχει διαβάσει αφού μετά όταν ρωτούσα κάποιον να μου πει για κάποιο βιβλίο που υποτίθεται ότι είχε διαβάσει δε μου έδινε κάποια άμεση απάντηση:

Δ: Τι είσαι;

Ε: Κάνω μια έρευνα σχετικά με το σχολείο σας.

Δ: Α, ωραία.

Ε: Τι υποστηρίζεις δηλαδή ρε ;

Δ: Αναρχικός, έχω διαβάσει Μπακούνιν...

Ε: Άλλους; Μαλατέστα; Προυτόν; Ραβαχόλ;

Δ: Ναι ρε όλα. Μπουκόφσκι έχω διαβάσει επίσης πολύ (!)

Ε: Σχετικά με την αναρχία;

Δ: Ναι (!)

Ε: Ποιον θα ξεχώριζες από θεωρητικούς αναρχικούς;

Δ: Ε σίγουρα τον Μπακούνιν.

Ε: Τον Στάλιν;(πραγματικά είχα απορία τι θα απαντήσει και σε αυτή την ερώτηση)

Δ: Ε δεν ξέρω...όχι μάλλον.

Μπαίνει ένας φίλος του στην αίθουσα και λέει: **Πάλι ψέματα λες (γέλια);**

Προκύπτει δηλαδή μία τάση να δειχτούν κάποια άτομα με οποιοδήποτε τρόπο μόνο και μόνο να δείξουν ότι έχουν ενδιαφέροντα ,σημαντικά για τους άλλους, στη ζωή τους.

Το άλλο που θα ήθελα να τονίζω είναι η τάση των περισσότερων μαθητών να αμφισβητούν οτιδήποτε δεν σχετίζεται με την ιδεολογία τους ή οτιδήποτε δεν γνωρίζουν. Στις πιο πολλές περιπτώσεις δεν έδειχναν κανένα σεβασμό ή διαλλακτικότητα στο διαφορετικό. Εξαιρέση αποτελούν κάποιο μαθητές κυρίως αναρχικοί και ανένταχτοι οι οποίοι έδειχναν ενδιαφέρον να ακούσουν τον συνομιλητή τους (εκτός βέβαια αν ήταν οπαδός- μέλος- πρόβατο(!) της χρυσής αυγής). Αντιθέτως οι μαθητές-χρυσανγίτες δεν έδειχνα καμία υπομονή και καμία ανοχή σε οτιδήποτε διαφορετικό. Αυτό συνέβαινε και με αρκετούς οπαδούς-μέλη αριστερού κόμματος(δεν αναφέρω το όνομα τους καθώς δεν θέλω να θίξω κανένα πολιτικό κόμμα πέρα από την χρυσή αυγή η οποία κινούταν σαν εγκληματική οργάνωση ακόμη και μέσα στα σχολεία) . Παρουσιάζεται έτσι μία τάση κυριαρχίας κυρίως από τους αδιάλλακτους οι οποίοι πολλές φορές (κυρίως ακροδεξιοί μαθητές) κατέφευγαν στη βία για να περάσουν τις απόψεις τους. Η συνηθέστερη απάντηση αυτών των μαθητών όταν δεν ήξεραν πώς να υποστηρίξουν τις απόψεις τους ήταν “έτσι”...

Χ: Πιστεύω πως είμαστε ανώτεροι από όλους τους υπόλοιπους, σε όλες τις χώρες. Ποιός άλλος έχει τον πολιτισμό που έχουμε εμείς; Τόσα πολλά χρόνια πολιτισμό;

Ε: Οι Αιγύπτιοι , οι Κινέζοι,.. επιπλέον μεγάλοι πολιτισμοί είναι οι Ινκας, Μάγιας, Αζτέκοι, Ιάπωνες, κ.τ.λ. Γιατί πιστεύεις ότι είσαι ανώτερος;

Χ: Ε, γιατί, έτσι όπως και να 'χει εμείς δώσαμε τα πάντα στους άλλους

Ε: Τι δώσαμε;

Χ: Ε, πολιτισμό, δεν ξέρω ακριβώς, δεν τα θυμάμαι...Γλώσσα, θρησκεία πολιτισμό...

Ε: Μα ο χριστός δεν ήταν έλληνας...

Χ: Ε, δεν ξέρω (γέλια) δεν θυμάμαι καλά (μου δώσε την εντύπωση της κασέτας που κόλλησε. Δεν μπορούσε να συνεχίσει να μιλάει χρησιμοποιώντας την κρίση του)

Παρόμοια βέβαια συζήτηση είχα και με ένα μαθητή-μέλος αριστερού κόμματος:

Φ: Κοίτα ο Στάλιν έκανε αρκετά εγκλήματα, αλλά σίγουρα τον αναγνωρίζουν οι περισσότεροι κομμουνιστές σαν ηγέτη;

Ε: Εσύ τι πιστεύεις;

Φ: Ε, κοίτα, τον αναγνωρίζω γιατί σίγουρα νίκησε το Χίτλερ και έκανε και κάποια καλά στην Σοβιετική Ένωση τότε.

Ε: Τι; Δηλαδή δεν ήταν απολυταρχικός σαν το Χίτλερ; Δεν έκανε εγκλήματα; Γκουλάκς, δολοφονίες μελών του κόμματος που δεν συμφωνούσαν μαζί του και γενικά ακολούθησε τακτικές οι οποίες δεν ήταν και τόσο "κομμουνιστικές".

Φ: Ε δεν ξέρω σηκώνει μεγάλη συζήτηση...η αλήθεια είναι ότι δεν ξέρω ακριβώς τι παίζει γιατί ακούγονται πολλά. Πάντως υπάρχουν αρκετές προβοκατόρικες απόψεις για τον κομμουνισμό στη Ρωσία.

Ε: Βασικά δεν ήταν κομμουνισμός σοσιαλισμός ήταν -άκουσα και άλλους να το υποστηρίζουν.

Φ: Ε, δεν ξέρω...

Ε: Να σε ρωτήσω, λένε ότι ο Μαρξ αν έβλεπε τι γινόταν στη Ρωσία με αυτούς που δήλωναν μαρξιστές θα έλεγε ότι δεν είναι μαρξιστής;

Φ: Ε, δεν ξέρω, έχουν γίνει πολλά...Δεν ξέρω, θα το ψάξω και θα σου πω.

Ένας από τα παιδιά χρειαζόταν ένα χαρτάκι για να στρίψει τσιγάρο. Βλέποντας ένα παιδί, πηγαίνει να του ζητήσει χαρτάκι. Ο άλλος δεν κάπνιζε και δεν του έδωσε επειδή δεν είχε. Μάλιστα του μίλησε και πολύ ευγενικά. Τσατισμένος ο άλλος τον χτυπάει με το κεφάλι στη μύτη και σηκώνεται και φεύγει νευριασμένος. Αυτά τα περιστατικά συνέβαιναν συχνά και από τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας. Συνηθέστερος λόγος τσακωμού ήταν τα ναρκωτικά. Συνήθως κάποιο από τα παιδιά απέφευγε να πληρώσει και έτσι κανονίζανε να βρεθούνε για να χτυπηθούν. Άλλοι λόγοι ήταν κοπέλες ή για "πλάκα".

Παρέες εκτός συμμορίας δεν είχαν αφού όλη τους τη μέρα την περνούσαν με τα παιδιά της ομάδας. Το ντύσιμο τους δεν είχε κάτι το κοινό αφού ο καθένας φορούσε ότι ήθελε. Συνήθως τα ρούχα τους ήταν ή πολύ παλιά και λερωμένα ή πολύ καινούργια. Σχολείο τα περισσότερα παιδιά δεν παρακολουθούσαν και έτσι τις συνεντεύξεις τους τις πήρα εκτός σχολείου στα μέρη που συχνάζουν. Τα ονόματά τους για ευνόητους λόγους δεν τα αναφέρω αφού ακόμα και τις συζητήσεις μας ελάχιστες από αυτές κατάφερα να ηχογραφήσω, καθώς ήταν πολύ καχύποπτοι.

Ένα ακόμα στοιχείο που μου προξένησε το ενδιαφέρον ήταν η θρησκεία. Η πλειοψηφία των παιδιών δήλωσαν ότι δεν πιστεύουν στον χριστιανισμό αλλά σε μία ανώτερη δύναμη. Από το σύνολο τους μόνο ένα υποστήριξε ότι δεν πιστεύει πουθενά:

Π: Η θρησκεία υπάρχει απλά για να μας ελέγχουν. Δε ξέρω αν υπήρχε ο Χριστός δεν μπορώ να σου απαντήσω αλλά σε καμία περίπτωση δεν έγιναν όλα αυτά που λένε. Εμείς έχουμε τη δύναμη να κάνουμε τα πάντα. Το να προσεύχομαι δεν μου λέει κάτι.

Ε: Οι γονείς σου πιστεύουν;

Π: Ναι.. η μάνα μου πάει συνέχεια εκκλησία, ο πατέρας μου ρίχνει γαμωσταυρίδια (γέλια) αλλά πάει κάθε ανάσταση.

Ε: Και συ πώς και τους ξέφυγες;

Π: Έκατσα και το έψαξα, δεν με εκπροσωπεί κάτι.

Το παιδί δήλωνε αναρχικός.

Ενδιαφέρον προκαλεί το ποσοστό των παιδιών που πιστεύουν ανάλογα με την ιδεολογία τους. Τα παιδιά -για παράδειγμα- που δήλωναν ακροδεξιόι, δήλωναν χριστιανοί ορθόδοξοι:

E: Πιστεύεις;

M: Ναι, χριστιανός ορθόδοξος

E: Ο Χριστός ήταν Εβραίος σωστά;

M: Ο Χριστός μιλούσε ελληνικά, στην Ελλάδα υπάρχει το Άγιο όρος, τόσα θαύματα έχουν γίνει, στην Ελλάδα. Ο Χριστός ανήκει σε όλους τους ανθρώπους που τον πιστεύουν.

E: Ο Χριστός δεν μιλούσε ελληνικά.

M: Αφού διακήρυξε παντού τη θρησκεία του. Μιλούσε όλες τις γλώσσες. Ήταν θεός, λογικό είναι.

Το παιδί δήλωνε χρυσαυγίτης (και μάλιστα αμετανόητος). Βέβαια, υπήρχαν και οι χρυσαυγίτες που δεν πίστευαν στο Χριστιανισμό επειδή ο Χριστός ήταν Εβραίος.

B: Νομίζεις πως όλα αυτά δεν είναι κόλπα των Εβραίων; Ρε φίλε η χειρότερη φάρα είναι, να το ξέρεις αυτό όλα τα εγκλήματα Εβραίοι τα κάνανε, και πάει κάθε πρωί η γιαγιά στην εκκλησιά και ανάβει κερί στον κωλοεβραίο. Οι αρχαίοι Έλληνες είχαν την πιο αληθινή θρησκεία, δεν σου λέω ότι υπάρχει το Δωδεκάθεο αλλά ήταν η πιο ολοκληρωμένη και αγνή θρησκεία.

E: Αφού θυσιάζαν ζώα, τι αγνή είναι, μου λες;

B: E, κάτι έπρεπε να θυσιάζουν στους θεούς τους, λογικό είναι.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι στη συντριπτική τους πλειοψηφία οι μαθητές που ασχολούνταν με την πολιτική ήταν άντρες. Τα περισσότερα κορίτσια δεν ήθελαν να συμμετέχουν στις ομαδικές ή προσωπικές συνεντεύξεις. Όπως μου έλεγαν “δεν ασχολούνται και τόσο”. Ακόμα και την σημερινή εποχή υπάρχουν άτομα τα οποία θεωρούν ότι οι γυναίκες δεν έχουν γνώση των πολιτικών δρώμενων τόσο όσο οι άντρες. Αυτό βέβαια δεν υποστηρίζεται μόνο από την πλευρά των αντρών αλλά και των γυναικών. Οι περισσότερες απαντήσεις που πήρα από κοπέλες σε ερωτήσεις για την πολιτική κατάσταση της χώρας ήταν γενικευμένες και δεν μπορούσαν να τις αιτιολογήσουν. Η συχνότερη απάντηση που δίνονταν με κάποιες παραλλαγές από κοπέλα σε κοπέλα ήταν «οι πολιτικοί πρέπει να φύγουν όλοι, δεν με εκφράζει κανένας» χωρίς να μπορούν να αιτιολογήσουν την άποψή τους με βάση κάποια συγκεκριμένη ιδεολογία που υποστηρίζουν. Έμοιαζαν περισσότερο με φερέφωνα φίλων τους παρά με υποστηρικτές μιας δικιάς τους αντίληψης. Τα περισσότερα κορίτσια που ρώτησα δεν είχαν κάποια κατασταλαγμένη ιδεολογική άποψη και απλώς δεν ενδιαφέρονταν τόσο για την πολιτική σκηνή της χώρας. Βασική ασχολία των περισσότερων ήταν όπως μου υποστήριζαν άλλωστε «να περνάμε καλά, να σπουδάσουμε και να βρούμε μια δουλειά»:

Σ: (σ.σ. κοπέλα/μαθήτρια) Δεν ασχολούμαι με την πολιτική. Πολύ λίγο... επίσης δεν βλέπω ειδήσεις, είναι καταθλιπτικές

Εγώ: Δηλαδή δεν σε αντιπροσωπεύει τίποτα;

Σ: Αν εννοείς για κόμμα, όχι τίποτα δεν με αντιπροσωπεύει... αλλά γενικά τείνω προς την αριστερά (η συγκεκριμένη κοπέλα ήθελε να γίνει ηθοποιός και κνηγούσε το όνειρό της με κάθε τρόπο)

Οι γονείς της κοπέλας ήταν και οι δύο άνεργοι αφού ο πατέρας της χρεοκόπησε και έκλεισε το μαγαζί που διατηρούσε σε γνωστό δρόμο της πόλης.

Οι περισσότερες κοπέλες δεν ασχολούνταν με τα πολιτικά. Είναι αποθαρρυντικό να αντικρίζεις γυναίκες οι οποίες δεν θέλουν να αγωνιστούν για μία καλύτερη ζωή αλλά να επηρεάζονται άμεσα από την ποπ κουλτούρα που κυριαρχεί και τον καταναλωτισμό. Σκεφτόμουν όλους τους αγώνες που έκαναν φεμινίστριες ανά τον κόσμο για τα δικαιώματα της γυναίκας και ένιωθα πολύ λίγος. Και ξαφνικά

αντί να αντικρίσω γυναίκες μαχητικές και έτοιμες να πάρουν τη ζωή στα χέρια τους (εννοείται δεν τις κατακρίνω όλες μιλώ για την πλειοψηφία μόνο), είδα κορίτσια παραδομένα στην καταναλωτική κουλτούρα με μόνη τους ανησυχία αν θα βρουν το κραγιόν που τους πηγαίνει ή αν ο γόης- γόηδες του σχολείου θα γυρίσουν να τις κοιτάζουν. Ο καταναλωτισμός είχε περάσει “για τα καλά” στη ζωή ειδικά των κοριτσιών κάνοντας πραγματικά τη ζωή τους μαρτύριο καθώς όπως μου ομολόγησε μια κοπέλα με ιδιαίτερη χαρά θα έλεγα (αν και πίσω από τα λεγόμενά της κρυβόταν ένα παράπονο) «σηκώνομαι από τις 7, έχω να κάνω μπάνιο, να κάνω τα μαλλιά μου , να βάλω λίγο μολύβι να βρω τι θα βάλω ,πολύ βασικό, και να έρθω σχολείο... Μου παίρνει αρκετή ώρα και για αυτό καθυστερώ κιόλας καμία φορά». Και κινώντας μου την περιέργεια τη ρώτησα γιατί τόσος κόπος για να έρθει στο σχολείο. Η απάντησή της ήταν πραγματικά μου προκάλεσε έκπληξη.. «Και πώς να έρθω σαν λέτσος»; Παρόμοια απάντηση πήρα και από κοπέλες οι οποίες «σε καμία περίπτωση (όπως μου τόνιζαν) δεν είμαστε θύματα της παγκόσμιας αγοράς». Οι κινήσεις τους, οι απόψεις τους ακόμη και οι λέξεις που χρησιμοποιούσαν θύμιζε πολύ αμερικάνικες σειρές όπως το Gossip girl (αναφέρεται στη ζωή νεαρών Αμερικανών που ψωνίζουν συνεχώς, ζούνε σε ακριβά σπίτια και ασχολούνται με τη σεξουαλική τους ζωή σε όλη σχεδόν τη διάρκεια ενός επεισοδίου). Όπως μου είπε μία κοπέλα «για να αρέσω σε κάποιον δεν μπορώ να είμαι άβαφη, αλλά ούτε να έρθω με τις φόρμες στο σχολείο. Αν έχω γυμναστική φοράω τη φόρμα στο διάλλειμα για να μην πάρω απουσία ή έρχομαι με κολάν στο σχολείο». Αν και δήλωναν ανεξάρτητες , οι επιλογές τους έμοιαζαν να εξαρτώνται από ότι είναι αρεστό από το αντίθετο φύλο. Αν κάτι δεν είχε ιδιαίτερη αποδοχή από τα αγόρια δεν το προτιμούσαν τα κορίτσια. Το ίδιο συνέβαινε και με τα αγόρια αλλά σε μικρότερο βαθμό. Ο φαλλοκρατισμός και η πατριαρχία δεν ξεριζώνονται εύκολα από την κοινωνία και αυτό φαινόταν. Οι κοπέλες ήθελαν να είναι αφεγάδιαστες. Βέβαια από υποκουλτούρα σε υποκουλτούρα άλλαζαν οι προτιμήσεις των κοριτσιών οι οποίες όμως συνήθως ορίζονταν έμμεσα από τα αγόρια της υποκουλτούρας. Ο παρακάτω σχολιασμός ανήκει σε μία κοπέλα η οποία όπως μου εμπιστεύτηκε «έχει κουραστεί με όλο αυτό που επικρατεί και θέλει να το αλλάξει»

Κ: Εγώ πρέπει να βαφτώ, να χτενιστώ, να διαλέξω μία ώρα τι θα βάλω και να αγκωθώ για το αν θα είμαι τέλεια, εσύ απλώς θα πάρεις το πουλί σου και θα έρθεις, αυτή είναι η διαφορά μας.

Εγώ: (γέλια)

Σαν μία γενική εικόνα παιδιών:

- Από τους ακροδεξιούς, το **10%** δεν πίστευαν (αν και μου έλεγαν ότι πιστεύουν στην πατρίδα και τη σημαία).
- Από τους mainstream, το **60%** δεν πίστευε.
- Τα παιδιά που ανήκαν στο χώρο της KNE το **80%** πίστευε σε μία ανώτερη δύναμη
- Οι αναρχικοί, το **10%** πίστευε, χωρίς να μπορεί αν μου εξηγήσει το λόγο που πιστεύει.

Ο λόγος που χρησιμοποιώ αυτές τις πολιτικές ιδεολογίες είναι επειδή συγκέντρωναν το μεγαλύτερο ποσοστό νέων στην βάση τους.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Μέσα από το αποτέλεσμα αυτής της εργασίας, προσπάθησα να εξετάσω και να προσεγγίσω το χαρακτήρα των ελληνικών πολιτικών υποκουλτούρων στις νεανικές μαθητικές κοινότητες. Ο λόγος διεκπεραίωσης της έρευνας ήταν η κατανόηση της δομής της εκάστοτε υποκουλτούρας, αλλά και της ευρύτερης ιδεολογίας που πρεσβεύει (πολιτική, κοινωνική, ταξική, εθνική/εθνοτική, θρησκευτική κλπ)

Μέσω της πραγματοποίησης της παρούσας εργασίας επομένως, μπόρεσα να κατανοήσω κάποια στερεότυπα που αναπαράγονται στις δομές μαθητικών υποκουλτούρων. Βλέπουμε κατά κύριο λόγο να κυριαρχεί το σεξιστικό στοιχείο και ο έμφυλος λόγος. Οι μαθήτριες υποβαθμίζονται ως προσωπικότητες και αναδεικνύονται ως σεξουαλικά αντικείμενα –φαινόμενο που συνεπάγεται και την ανάδειξη ενός λόγου περί «ανδρισμού».

Όσον αφορά το πολιτικό στοιχείο, παρατηρούμε πως η πλειονότητα των μαθητών/μαθητριών δηλώνουν μεν κάποια συγκεκριμένη πολιτική θέση, η οποία όμως δεν απαρτίζεται από εύρος γνώσεων γύρω από αυτή -σε πολλές περιπτώσεις μάλιστα δεν υπήρξαν ούτε οι στοιχειώδεις γνώσεις γύρω από την υιοθετημένη πολιτική ταυτότητα. Κυριαρχεί το απολιτικό στοιχείο, σε κάθε οποιαδήποτε σχεδόν συγκρότηση πολιτικών/ιδεολογικών πεποιθήσεων.

Το φαινόμενο της υποκουλτούρας ως στοιχείο αντίστασης και αντικουλτούρας απέναντι σε κυρίαρχους πολιτικούς λόγους, υφίσταται μόνο ως επιφανειακό και θεωρητικό φαινόμενο. Δημιουργείται απλώς μία μορφή ενός εναλλακτικού θεσμοθετημένου λόγου μέσα στο ίδιο λειτουργικό στερεότυπο περί πολιτικής, κοινωνικοποίησης και γενικότερης αντίληψης του κοινωνικά «αποδεκτού». Το πρόβλημα όμως του στερεοτυπικού λειτουργισμού δε φαίνεται να απασχολεί κάποια από τις συγκεκριμένες ομάδες, αντιθέτως φαίνεται η εκάστοτε ομάδα να επικροτεί τις δράσεις και την ιδεολογία της, πεπεισμένη πως πρόκειται για μία αντιστασιακή συγκρότηση έναντι των κυρίαρχων στερεοτύπων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική:

- Πεχτελίδης Γιάννης, Αναπαραστάσεις της παιδικής ηλικίας: Υποκειμενικότητα και Εξουσία (Σημειώσεις διδάσκοντα του ομώνυμου μαθήματος, Π.Τ.Π.Ε Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, Ακαδημαϊκό έτος 2011--2012)
- Πεχτελίδης Γιάννης, Εισαγωγή στην Κοινωνιολογία (Σημειώσεις διδάσκοντα του ομώνυμου μαθήματος, Π.Τ.Π.Ε Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, Ακαδημαϊκό έτος 2011--2012)

Ξενόγλωσση

- Almond & Verba, *The Civic Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations*, SAGE Publications, 1989
- Cas Mudder, *Youth and the Extreme Right*, International Debate Education Association, New York, London & Amsterdam, 2014
- James & Prout, *Constructing and Reconstructing Childhood: Contemporary Issues in the Sociological Study of Childhood*, Falmer Press, 1997
- Maro Pantelidou Maloutas, *The Gender of Democracy: Citizenship and Gendered Subjectivity*, Routledge research in gender and society, 2007
- Shamgar-Handelman, L., *To whom Does Childhood Belong?*, (ed) *Childhood Matters: Social Theory, Practice and Politics*. Aldershot: Avebury, 1994
- Wartofsky, M. "The Child's Construction of the World and the World's Construction of the Child: From Historical Epistemology to Historical Psychology" στους Kessel, F. & Seigal, A. (ed) *The Child and Other Cultural Inventions*. New York: Praeger, 1981

Μεταφρασμένη

- Dick Hebdige, *Υπό-κουλτούρα: Το νόημα του Στυλ*, Τρίτη έκδοση, εκδόσεις Γνώση, 1988

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

004000125713